

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní studia – diplomacie

**Diplomacie v mezinárodních vztazích. Případová studie: rusko-
gruzínský konflikt v roce 2008**

(bakalářská práce)

Autor: Yevgeniya Soldatova

Vedoucí práce: prof. PhDr. Zuzana Lehmannová, CSc.

Akademický rok: 2017/2018

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citovaných zdrojů

V Praze dne.....

.....

Yevgeniya Soldatova

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce prof. PhDr. Zuzaně Lehmannové, CSc. za její odborné rady a věcné připomínky, které mi poskytla při zpracování této práce.

Abstrakt

V dnešní době lidstvo čelí velkému množství problémů, které s sebou 21. století přináší. Když opomeneme ohrožení životního prostředí a hrozby teroristů, přetrvávající napětí mezi zeměmi je jedním z hlavních problémů po celém světě. Vzhledem k rostoucímu počtu mezinárodních konfliktů důležitost diplomacie, jakožto nástroje budování mezinárodní důvěry, zůstává vysoká. Tato práce poskytuje přehled základních diplomatických metod, jejichž hlavním cílem je vyřešit mezinárodní konflikty a spory nevojenskými prostředky. Vybrané diplomatické metody jsou aplikovány na případovou studii Rusko-gruzínského konfliktu v roce 2008. Text poskytuje kombinaci historického a teoretického přehledu k vyhodnocení uvedeného konfliktu taktéž úlohu diplomatických metod v rámci Rusko-gruzínského konfliktu z roku 2008.

Klíčová slova: diplomacie, Rusko, Gruzie, Abcházie, Jižní Osetie, rusko-gruzínské vztahy, rusko-gruzínský konflikt v roce 2008, postsovětský prostor

Abstract

Nowadays, humanity faces a vast variety of problems that the 21 century brings us. Among the environmental and terroristic threats, the tensions between countries remain one of the most critical issues for the entire world. Due to the growing number of international conflicts the importance of diplomacy as the tool of the building international trust remains at its height. The thesis provides the overview of the basic diplomatical methods the main aim of which is to solve international conflicts and disputes by non-military means. The chosen diplomatical methods are applied to the case study of Russian-Georgian conflict in 2008. The text applies a combination of historical and theoretical overview to evaluate the stated conflict as well as the the role of diplomatical methods in the frames of the Russian-Georgian conflict, 2008.

Key words: diplomacy, Russia, Georgia, Abkhazia, South Ossetia, Russian-Georgian relations, Russian-Georgian conflict in 2008, post-Soviet space

Obsah

Úvod	1
I. Teoretická část.....	4
1. Pojem diplomacie.....	4
2. Teorie mezinárodních vztahů: válka a mír	7
2.1 Válka	7
2.2 Mír.....	8
3. Teorie mezinárodních konfliktů: úrovní analýzy příčin konfliktů	10
4. Role diplomacie při řešení mezinárodních konfliktů	13
II. Kulturně-historická analýza rusko-gruzínských vztahů	16
1. Rozpad Sovětského svazu a následující vývoj rusko-gruzínských vztahů	17
2. Historie vztahů mezi Gruzii a Jižní Osetii a Abcházíí	24
2.1 Gruzínsko-abchazské vztahy.....	25
2.2 Gruzínsko-jihosetské vztahy	26
III. Praktická část.....	29
1. Rusko-gruzínský ozbrojený konflikt z roku 2008.....	29
1.1 Diplomacie a mírové procesy před konfliktem roku 2008.....	30
1.2 Průběh konfliktu.....	32
1.3 Výsledky konfliktu.....	34
1.4 Příčiny konfliktu.....	36
2. Rusko-gruzínská válka v mezinárodní dimenzi.	38
3. Zhodnocení role diplomacie v řešení rusko-gruzínského konfliktu z roku 2008. Rusko-gruzínské diplomatické vztahy dnes.....	41
Závěr.....	45
Seznam zkrátek.....	48
Použitá literatura a zdroje	49

Úvod

Svět ani nestihl vydechnout po skončení Studené války a šířící se optimismus z otevírajících se možností globální spolupráce se změnil na zcela zoufalé pocity z krvavé války v Srbsku, teroristických útoků v USA a obavy z nových hrozeb nezastavitelné globalizace.

Dvacáté první století přineslo lidstvu nové globální hrozby a větší obavy z nástupu Třetí světové války, ale zároveň také nové příležitosti. Růst úlohy vládních i nevládních aktérů v mezinárodním společenství podpořil rozvoj ekonomických a spolu s tím i politických vztahů. Spolu se zvětšujícím se nebezpečím vypuknutí nové světové války roste i význam mírového způsobu řešení jakýchkoliv sporů. V dnešním globálním a mnohaúrovňovém systému mezinárodních vztahů se diplomatická činnost stává nezbytnou.

V souvislosti s rostoucím napětím ve světě, prohlubováním mezinárodních rozporů a děsivým počtem mezistátních konfliktů a skandálů jsem se rozhodla ve své bakalářské práci prozkoumat roli diplomacie. Pozornost budu věnovat nejen teorii diplomacie, ale pokusím se také zhodnotit její skutečnou úlohu a přínos při řešení mezinárodních konfliktů, a to pomocí případové studie.

Případová studie bude zaměřena na rusko-gruzínský ozbrojený konflikt z roku 2008, jelikož se zajímám o státy postsovětského regionu a jejich vztahy s Ruskem jakožto ekonomickým a politickým lídrem této oblasti. Po rozpadu SSSR se tyto státy ocitly na křižovatce mezi svou komunistickou minulostí a demokratickou budoucností. Ve snaze definovat směr svého budoucího vývoje se státy postsovětského regionu pokoušely o navázání samostatných vztahů se světem (dříve veškeré takové vazby zajišťoval Kreml). Svět byl také otevřen novému partnerství s novými samostatnými státy, jenže se zájmy Ruska v tomto regionu nikdo nepočítal. Moskva se pokoušela o obnovení své hegemonie nejen v ekonomickém slova smyslu, ale také v srdcích obyvatelstva postsovětského regionu, jenže v některých státech západní image vyhrávala s definitivní převahou. Rozkol společnosti na dvě velké skupiny – ty, kteří ruský vliv v rámci svého státu vítali, a ty, kteří tento vliv vnímali spíše jako intervenci – společně s nevyřešenými etnickými a teritoriálními otázkami přispěly k vypuknutí ozbrojených střetů v mnoha státech bývalého SSSR. Rusko-gruzínská válka z roku 2008 je jedním z mnoha důkazů.

Vzhledem k tomu, že politickou situaci v tomto regionu lze považovat za kontradikční, složitou, a dokonce i napjatou, věřím, že jenom diplomatické praktiky mohou přispět k vybudování míru a důvěryhodných vztahů mezi Ruskem a jeho bývalými bratskými

republikami. Proto se ve své práci zaměřím na popis diplomacie jako nástroje k řešení a prevenci mezinárodních konfliktů. Diplomacie jako historicky vybudovaná instituce, která má na starosti řešení rozporů a neshod pomocí mírových prostředků, by měla využít celý svůj nashromážděný potenciál, aby přispěla k ukončení konfrontací a podpořila propagaci míru a vybudování principů tolerance.

Hlavní cíl mé práce spočívá v odhalení a zhodnocení role diplomacie při řešení mezinárodních konfliktů a rozporů na příkladu případové studie rusko-gruzínské války z roku 2008. Primárně se tedy budu věnovat otázkám: Jak můžeme ohodnotit působení diplomacie v rusko-gruzínském konfliktu z roku 2008? Přispěla diplomacie k uklidnění situace, nebo naopak? Jaké nástroje byly využity ke zlepšení vzájemných vztahů? Důležité je také prozkoumat další aspekty, které by měly přispět k pochopení hlavní výzkumné otázky. Jedná se o následující body: co to je diplomacie a historické prameny pojmu diplomacie, její role a význam v soustavě současných mezinárodních vztahů.

Dále se zaměřím na klíčové definice teorie mezinárodních vztahů (především pojmy „*válka*“ a „*mír*“), analýzu samotného konfliktu a jeho strukturu v rámci teorie mezinárodních konfliktů. Kromě teoretických aspektů je také třeba se zaměřit na výzkum vlivu kulturně-historického dědictví na vztahy mezi aktéry konfliktu (Rusko, Gruzie, Jižní Osetie a Abcházie), navíc budu sledovat vývoj rusko-gruzínských diplomatických vztahů nejen těsně před konfliktem, ale také v historické dimenzi. Zhodnotím vliv společné sovětské minulosti na aktuální vývoj vztahů. Jelikož ke zmírnění konfliktu přispěly i další světové mocnosti, je také důležité prozkoumat jejich postoj k rusko-gruzínskému konfliktu a zhodnotit jejich vliv na jeho řešení.

Tyto výzkumné aspekty se odrážejí ve třech kapitolách mé práce. V prvních dvou kapitolách se budu věnovat teoreticko-historickým aspektům daného konfliktu. Ve třetí kapitole budu daná východiska aplikovat na případovou studii.

První kapitola zahrnuje čtyři podkapitoly, ve kterých je zachycen vývoj pojmu diplomacie. Bude zde také nastíněno, kterou z mnoha definic „*diplomacie*“ bude vhodné použít v rámci výzkumu této bakalářské práce. Kapitola navíc obsahuje výklad některých důležitých pojmů z oboru teorie mezinárodních vztahů a teorie mezinárodních konfliktů. Kapitola má pro celou práci významnou úlohu, jelikož s její pomocí budou vyvozena teoretická východiska, o která se budu opírat při dalším výzkumu.

Cílem druhé kapitoly je prozkoumat vývoj vztahů mezi Ruskem a Gruzíí v jejich historické dimenzi. Druhá kapitola je rozdělena do dvou částí. Bude popsáno především postupné navazování nových styků mezi státy po rozpadu SSSR. Pozornost budu dále věnovat také kulturním odlišnostem gruzínské, osetské a abchazské společnosti, které dlouhou dobu koexistovaly v jednom společném státě: nejprve v Ruském Impériu, následně ve Svazu sovětských socialistických republik.

Ve třetí části se budu věnovat případové studii rusko-gruzínské války z roku 2008. Tato část bude rozdělena do třech podkapitol, což mi umožní se co nejlépe orientovat v konfliktu a pochopit jeho jednotlivé etapy. V první podkapitole popíšu rozvoj vztahů mezi Ruskem a Gruzíí po roce 1991 a také rozvoj diplomatických mírových procesů v regionu před vypuknutím konfliktu. Navíc popíšu chronologický vývoj konfliktu, jeho příčiny a důsledky. Ve druhé podkapitole se budu snažit určit úlohu rusko-gruzínské války v mezinárodní dimenzi, definovat postoj jednotlivých mezinárodních aktérů. Poslední podkapitola se bude zabývat vlivem diplomacie na vyřešení krize. Hlavním cílem kapitoly je zhodnocení působení diplomatických nástrojů a zda tyto nástroje přispěly k uvolnění napětí.

Pro lepší pochopení teorie se budu opírat o klasickou vědeckou literaturu a vědecké publikace anglických, amerických, francouzských, českých a ruských autorů. Nejvíce se zaměřím na význam diplomacie při řešení mezinárodních konfliktů, proto bude výzkum teorie jednotlivých pojmů teorii mezinárodních vztahů společně se samotným výzkumem teorie mezinárodních konfliktů jedním z důležitých aspektů mé práce. Dalšími důležitými zdroji budou zprávy mezinárodních institucí pro bezpečnost a novinové zprávy a články, které se podle mého názoru jeví jako co nejvíce objektivní. Tyto prameny mi pomohou prozkoumat, jaký vliv měla diplomacie na vztahy daných států před, během a po konfliktu, a pomohou mi také zhodnotit úlohu diplomacie při vytváření stabilního mezinárodního společenství. Hlavní metoda, kterou budu využívat ve své práci, bude případová studie, která mi umožní popsat konkrétní jevy a jejich příčiny a následky a demonstrovat v praxi teoretické koncepty. Při práci na případové studii pro mě bude rovněž zásadní znalost několika jazyků, jelikož mi dovolí číst a analyzovat publikace týkající se dané problematiky a odlišné názory na ni. Myslím si, že je velice důležité zohlednit různé politické přístupy každého z aktérů, proto se budu v rámci výzkumu snažit být co nejvíce objektivní. Celá případová studie bude sloužit ke kvalitnímu zkoumání konfliktu, k podrobnému rozboru příčin konfliktu a popisu souvisejících výsledků. Aplikace získaných teoretických poznatků v praxi je nejlepší způsob, jak zkoumat předem zvolený jev.

I. Teoretická část

„Teorie je cestovní mapa, která nám dovoluje poznat smysl pro neznámé terény. Byli bychom bez ní ztraceni. I když si myslíme, že používáme pouze selský rozum, existuje implicitní teorie, která řídí naše činy. Prostě nevíme, nebo jsme zapomněli, co to je. Pokud si více uvědomujeme teorie, které nás vedou, jsme schopni lépe porozumět jejich silným a slabým stránkám a co nejlépe je aplikovat.“

Joseph Nye

Hlavním cílem této kapitoly je objasnění pojmu diplomacie a popis její úlohy při řešení mezinárodních konfliktů. Dále se budu snažit podrobně definovat pojmy „válka“ a „mír“. Při definování teoretických termínů se budu opírat o různé proudy teorie mezinárodních vztahů, jelikož je považuji za užitečné, ačkoli z různých úhlů pohledu a za různých okolností. Pochopení klíčových pojmů a získání zásadních poznatků, stejně jako podrobný rozbor jednotlivých etap konfliktu a jeho příčin v kontextu teorie mezinárodních konfliktů mi pomohou dospět k přesnějším závěrům v rámci realizované případové studie.

1. Pojem diplomacie

*„Počátky diplomacie leží pohřbené v temnotě předcházející tomu, čemu říkáme úsvit dějin“.*¹ Již naši dávní předkové věděli, že určení hranic se sousedními kmeny je důležité pro ochranu a bezpečný pohyb v rámci vlastního území. Tyto sousední kmeny později vytvářely svazky, aby měly více možností, jak čelit nátlaku silnějšího nepřítele. Další důležitou etapou pro diplomacii jakožto instituci je vznik pojmu mezinárodní vztahy, respektive první zmínky o nich v historických pramenech. První doklad o vymezení hranic na mezinárodní úrovni se obvykle spojuje s civilizací Sumerů, která vznikla 3000 let př. n. l. na jihu Mezopotámie. Již v roce 2600 př. n. l. dva městské sumerské státy – Lagoš a Umma – spolu podepsaly hraniční smlouvy, čímž zahájily tradici písemných dohod a smluv.²

V době antického Řecka se poprvé objevuje pojem „diplomat“. Předpokládá se, že slovo „diplomat“ pochází z řeckého „diploma“, což označovalo oficiální doklad (nejčastěji se takto

¹ NICOLSON, Harold. *The Evolution of Diplomatic Method*. London: Constable, 1954. Str. 90. ISBN 0-9530969-1-2. Str. 2

² VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny mezinárodních vztahů*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Str. 605. ISBN 978-80-7380-499-2. Str. 9

nazývaly pověřovací listiny). Doslovně bylo slovo „*diploma*“ odvozeno od slovesa „*zdvojit*“, jelikož se tyto doklady tradičně překládaly nadvakrát. Ale teprve až na začátku 17. století se poprvé začalo používat slovo „*diplomacie*“ jako *terminus technicus*. Například v Anglii se termín „*diplomacie*“ poprvé objevil v roce 1645. Později v roce 1693 významný německý filosof, matematik a lingvista G. W. Leibniz publikoval svůj *Codex Jurus Diplomaticus*, ve kterém použil přídavné jméno „*diplomatický*“ (lat. *diplomaticus*) jako označení pro „*to, co se týče mezinárodních vztahů*“.³

Pojem „*diplomacie*“ v dnešním slova smyslu začal poprvé používat až François de Callières, který působil jako posel na dvoře francouzského krále Ludvíka XIV. V roce 1716 publikoval knihu *De la manière de négocier avec les souverains*, ve které se můžeme setkat s pojmem „*diplomacie*“ v podobném významu, jako je chápán dnes. Kniha F. Callièrese neztratila ani časem na své důležitosti, jelikož se diplomacie díky této publikaci stala vědou a uměním, které má teoretické osnovy a vysoce morální principy. V antice ale byla diplomacie profesí, pro kterou podvod a lež byly normou. Callières poprvé rozhodně odmítl lež jako nástroj pro dosažení vlastních cílů.⁴ Dle Callièrese podvod ve skutečnosti ukazuje jen na myšlenkovou povrchnost toho, kdo vyjednává. Není žádné tajemství, že lež byla vždy využívána k dosažení cílů, ale vždy po sobě zanechávala v srdcích kapky jedu. Dokonce ty největší úspěchy diplomacie, které byly uskutečněny podvodem, nespočívají na pevné půdě.⁵ Ve své práci Callières také zdůraznil nejdůležitější kvality diplomata. Zároveň s chytrostí, moudrostí a kultivovaností řadí Callières vytrvalost a konzistentnost ke kvalitám důležitým pro vyjednávání: „*Druh konzistentnosti, která je potřeba, vlastní ten diplomat, který se po důkladném a plném zkoumání záležitosti staví nesouhlasně ke kompromisům, a má-li před sebou nějaký cíl, tak jej neustále sleduje a snaží se ho realizovat*“.⁶

Dnes není jednoduché popsat termín „*diplomacie*“. Ve své práci se zabývám především diplomacií jako prostředkem vyřešení konfliktů, což znamená, že pro mě bude důležité zkoumat diplomacii z pohledu mírových procesů. *Oxfordský slovník světové politiky* podává následující

³ SATOW, Ernest M., ROBERTS, Ivor ed. *Satow's Diplomatic Practice*. Oxford, New-York: Oxford University Press, 2009. Str. 730. ISBN 978-0-19-969355-9. Str. 4-5

⁴ KEENS-SOPER, Maurice. François de Callières and Diplomatic Theory. *The Historical Journal*. [online]. New York: Cambridge University Press, Vol. 16, No. 3, 1973, str. 485-450. [cit. 2017-12-21]. ISSN 1469-5103. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2638201>. Str. 485-450

⁵ DE CALLIERES, François, 1716. *De la manière de négocier avec les souverains* [online]. [cit. 2017-12-21]. Dostupné z: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k936753/f13.item.zoom>. Str. 35

⁶ Tamtéž. Str. 33

výklad: „*Diplomacie je především systém komunikace mezi cizinci. Je to formální prostředek, jímž je vytvářena identita suverénního státu a současně je vyjádřena prostřednictvím externích vztahů s ostatními státy*“.⁷ Další definici uvádí *Slovník teorie mezinárodních vztahů*: „*Diplomacie představuje klíčový prostředek komunikace mezi nezávislými politickými entitami, a je proto považována za nedílnou součást mezinárodních vztahů*“.⁸ Tyto definice jsou sice srozumitelné, ale podle mého názoru nezmiňují základní princip diplomacie, který je důležitý pro danou práci: diplomacie se má realizovat mírovými prostředky a mít za cíl vytváření mezinárodního míru.

- Jules Cambon, významný francouzský diplomat, se ve své knize *Diplomat* přiklání k výkladu diplomatické činnosti jako umění vyjednávání a uzavírání smluv, jejichž cílem je odmítnutí použití extrémních prostředků (tvrdé síly) k dosažení vlastních cílů.⁹
- Jinou zajímavou definici podává anglický diplomat Ernest Satow: diplomacie je používání rozumu a taktu ve vyřizování oficiálních záležitostí mezi vládami nezávislých států, a ještě stručněji – vyřizování záležitostí mezi státy mírovými prostředky. Tady se zase klade důraz na dosažení míru pomocí diplomacie.¹⁰
- V souvislosti s tématem této práce je však důležité zmínit Harolda Nicolsona, který definoval pojem diplomacie v několika rovinách: diplomacie je vyřizování mezinárodních vztahů a záležitostí prostřednictvím jednání, tedy metoda, pomocí níž se tyto vztahy regulují a jsou realizované vyslanci a velvyslanci, a dále diplomacie vyjadřuje práci či schopnost diplomata. Mezi nejdůležitější funkce diplomacie Nicolson řadí „*vytváření mezinárodní důvěry*“.¹¹

Právě o tyto definice se budu později opírat v dalších částech bakalářské práce.

⁷ KRIEGER, Joel. *Oxfordský slovník světové politiky*. České vyd. Překlad Zdena GELNAROVÁ. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000. Str. 1090. ISBN 80-7181-463-6. Str. 132.

⁸ KRATOCHVÍL, Petr. *Slovník teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Nakladatelství Oeconomica., 2007. Str. 367. ISBN 978-80-7367-469-4. Str. 15

⁹ PANOV, A.N. ed. *Žul' Kambon – Diplomati. Garol'd Nikol'son – Diplomatiya*. [online]. Moskva: Naučnaja kniga, 2006. [cit. 2017-12-21]. Str. 353. ISBN 5-94935-113-4. Dostupné z: <http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=15111>. Str. 11-18

¹⁰ SATOW, Ernest M., ROBERTS, Ivor ed. *Satow's Diplomatic Practice*. Oxford, New-York: Oxford University Press, 2009. Str. 730. ISBN 978-0-19-969355-9. Str. 3

¹¹ NICOLSON, Harold. *Diplomacy*. 3ed. London: Oxford University Press, 1963. Str. 160. ISBN-10: 0192850350. Str. 3-4

2. Teorie mezinárodních vztahů: válka a mír

Pro lepší pochopení teorie mezinárodních vztahů je třeba uvést další teoretické termíny. A to především termíny „válka“ a „mír“ a jejich definice podle různých proudů teorie mezinárodních vztahů.

2.1 Válka

Je jasné, že vývoj mezinárodních vztahů není možný bez střetů zájmů aktérů mezinárodního společenství. Každý se snaží prosadit svůj zájem, často i navzdory ostatním aktérům. Vzniká konflikt na základě odlišných pozic a postavení států, mnohdy se konflikt může prohloubit i ve válku. Můžeme dokonce i poznamenat, že lidské dějiny jsou hlavně dějiny válek. Sigmund Freud to vysvětloval tím, že válka je ve své podstatě nedílnou součástí lidského chování a agresivita je jedním ze základních instinktů člověka. Proto je možné válku chápat jako důležitý a nezbytný komponent mezinárodních vztahů.¹² Podle J. Eichlera je válka vymezována jako vojenské řešení mezinárodních a bezpečnostních problémů, kdy se používají ozbrojené síly.¹³

Existuje ale celá řada dalších výkladů pojmu válka, které se liší především z hlediska odlišných pohledů na systém mezinárodních vztahů. Realisté a neorealisté popisují válku jako prostředek k uvalení vůle na soupeře. Jeden subjekt politiky se snaží změnit chování druhého silou, donutit jej, aby se vzdal své svobody, ideologie, vlastnických práv, vzdal se zdrojů: území, vodní plochy a dalších. Závisí na politickém subjektu, zda zahájí válku, s jakou intenzitou bude vedena, kdy a za jakých podmínek bude dohodnut mír s nepřítelem. Politické chování aktérů také závisí na získávání spojenců, na vytvoření koalic. *„Strach z války často vedl k vytváření koalic a k posilování solidarity mezi jejich členy. Zároveň s tím však často vyúsťoval ve zvyšování napětí mezi proti sobě stojícími koalicemi. Realistická škola proto zastává názor, že konfliktnost, násilí a válka jsou neoddělitelnou součástí mezinárodního systému“.*¹⁴

I když si společnost většinou zvykla vnímat válku jako negativní a případně nejhorší variantu řešení mezinárodních konfliktů, z předchozího výroku lze vyvodit, že na válku je možné

¹² FREUD, Sigmund. Thoughts for the Times on War and Death. In: *Panarchy.org*. [online]. 1915. [cit. 2017-12-26]. Dostupné z: <https://www.panarchy.org/freud/war.1915.htm>

¹³ EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnostní vztahy*. Praha: Oeconomica, 2004. Str. 164. ISBN 80-245-0790-0. Str. 33-38

¹⁴ Tamtéž. Str. 34

uplatnit i pozitivní hledisko: hrozba války nutí konfrontující strany hledat partnery a vytvářet těsné a pevné vzájemné vztahy.

Na druhou stranu zapojení nových států do konfliktu často jenom prohlubuje napětí a činí z konfliktu nejen regionální, ale i globální záležitost. Již samotná hrozba mezinárodní války však představuje faktor, který jejímu vypuknutí brání: čím větší a hlubší je konflikt, čím víc stran se do něj zapojí, tím větší a hroznější bude válka a tím drastičtější budou její důsledky. To chápou i všechny strany konfliktu, a proto velikost konfliktu pravděpodobně zamezí vypuknutí skutečné války.

Na rozdíl od realistů odmítají liberalisté pozitivní význam válek. Prosazují totiž názor, že válka nikdy nemůže přispět k vyřešení příčin konfliktů, jenom ničí ekonomickou propojenost států a tím více prohlubuje rozpor. Klasický liberalismus zastává názor, že válce se lze vyhnout, a to pomocí volného obchodování, které přispívá k navázání pevných ekonomických vztahů mezi státy.

Jednou z hlavních příčin většiny válek a ozbrojených konfliktů podle J. Vasqueze a M. Henehana jsou teritoriální rozpory sousedů, které vždy budou největší vnější hrozbou každého státu. Vasquez zdůrazňuje, že i když existují politické, ekonomické či ideologické rozpory mezi státy, které nejsou sousedy (např. USA a SSSR), přímá válka mezi nimi není tak pravděpodobná, jako u států sousedních.¹⁵ To se vysvětluje nejen geografickým faktorem (na území sousedního státu je snazší a finančně méně náročný přístup), ale také historickým a etnickým. V historii vznikaly konflikty mezi sousedními státy především kvůli obtížnému určení hranic. Proto se většina válek a ozbrojených konfliktů odehrávala na území bývalých velkých impérií, kdy se stát rozštěpoval na malé samostatné územní jednotky, a to podle národnostního seskupení lidí.

2.2 Mír

Definice termínu „mír“ je velice obtížná, přesto se ho od začátku dějin každý člověk snaží nějakým způsobem dosáhnout. Dosáhnout absolutního, dlouhotrvajícího míru, ve kterém by každá bytost byla šťastná, rozhodně není možné, jelikož každý má o „míru“ a způsobech jeho dosahování a vykonání svou představu.

¹⁵ VASQUEZ, John A., HENEHAN, Marie T. *Territory, war, and peace*. London: Routledge, 2011. Str. 250. ISBN 978-0-415-42414-1. Str. 9-21

Nejčastěji je možné najít definici míru jako absence války. Hluběji jej můžeme definovat pomocí různých přístupů ke zkoumání teorie mezinárodních vztahů, v rámci kterých se uplatňují odlišné názory na svět a zejména na prvky lidského chování.

Termín „mír“ je v realistické teorii mezinárodních vztahů chápán spíše pesimisticky. Zdůvodněn je především povahou člověka, který je vždy sobecký a nepřátelský vůči jinému člověku – *Homo homini lupus*, z této okolnosti vyplývá jeho touha po osobním zisku, která je spojená s domnělým právem zasahovat do cizích záležitostí včetně života jiného člověka. Pocit strachu z moci je důvodem vzniku racionálního myšlení.

Podle P. Kratochvíla a P. Druláka: „*Mezinárodní anarchický stav znamená, že jediná trvalá jistota je střídání mezi momentální a eventuální válkou, což vylučuje možnost trvalého míru*“.¹⁶ Tento výrok de facto znamená: v podmínkách anarchického uspořádání světa se každý aktér mezinárodních vztahů, podle realistů, snaží prosadit své myšlenky a zájmy, což nakonec vede ke střetu zájmů. Proto jsou mezinárodní procesy založeny na možnosti mezistátního konfliktu nebo jeho extrémní podobě – válce. Ačkoli představitelé politického realismu nevylučují existenci dalších typů mezinárodních procesů, všechny jsou podle jejich názoru podřízené možnosti války či mezinárodního konfliktu. Mezinárodní spolupráce se projevuje především ve formě vojenských a vojensko-politických aliancí. Nejúčinnějším prostředkem k zajištění míru je podle politického realismu rovnováha moci, která vzniká jak ze střetu národních zájmů, tak i z respektování práv každého jednotlivce, společné kultury. Neorealismus tak říká, že „... časově omezeného míru je možné dosáhnout jen za pomoci rovnováhy moci a odstrašování v rámci bipolárního systému, jako v případě Studené války“.¹⁷

V možnost permanentního míru také nevěří marxisté, podle kterých lze dosáhnout míru jen po překonání konfliktů mezi společenskými třídami. Což zároveň s diktaturou proletariátu, zrušením tříd a států, budováním komunistické společnosti vyústí v překonání pocitů odcizení, které podle marxistů nejsou pro člověka přirozené, převažují nad ním, zbavují jej možnosti kreativního seberozvoje a ničí jeho podstatu.

Na rozdíl od realistů a neorealistů liberalisté věří v existenci demokratického míru. Teorie demokratického míru se opírá o ideu demokratického státu, jehož cílem je zajištění každého svého občana právem na soukromé vlastnictví, svobodu projevu, svobodu shromažďování a

¹⁶ KRATOCHVÍL, Petr a DRULÁK, Petr. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009. Str. 367. ISBN 978-80-7367-469-4. Str. 174.

¹⁷ Tamtéž.

svobodu náboženství atd. Občané demokratického státu se také podílejí na zahraniční politice svého státu a „*válku si zpravidla nepřejí kvůli ztrátám na životech a materiálním nákladům. Demokratické státy proto upřednostňují zvyšování blahobytu prostřednictvím mezinárodního obchodu namísto vnější expanze*“.¹⁸ Mír může být podle liberalistů nastolen dosažením společného blahobytu, prohlubováním ekonomických a diplomatických vztahů a zvýšením důležitosti mezinárodního práva.

3. Teorie mezinárodních konfliktů: úrovni analýzy příčin konfliktů

Hlavní problematikou teorie mezinárodních vztahů je otázka mezinárodních konfliktů. Vzhledem k tomu, že jakýkoliv ozbrojený konflikt je nejextrémnější projev politického konfliktu, jeho nejvyšší stupeň, má znalost, do jaké míry a jak zkoumat příčiny konfliktu a způsoby jejich řešení, nejen teoretický, ale především praktický význam.

Termín „*mezinárodní konflikt*“ je, stejně jako předchozí termíny, velice složité vymezit. Významný americký politolog Q. Wright definuje „*mezinárodní konflikt*“ v širším slova smyslu jako vztahy mezi státy, které mohou existovat na různých úrovních a v různých fázích (povědomí o neslučitelnosti; zvýšené napětí; tlak bez použití vojenské síly; válka). Konflikt v užším slova smyslu se týká situací, ve kterých se proti sobě postavily různé země.¹⁹

Tuto definici lze upřesnit a popsat termín „*mezinárodní konflikt*“ jako přímý nebo nepřímý střet zájmů dvou nebo více stran (států, skupin států, národů, politických hnutí atd.) na základě objektivních či subjektivních rozporů mezi nimi. Podle původu mohou být tyto rozpory a problémy, které se objevují ve vztazích mezi státy, teritoriální, národní, náboženské, ekonomické, vojensko-strategické, vědecké a technické atd. Konflikt obecně však vždy přejímá politickou povahu, jelikož se vztahuje na problematiku mezinárodních vztahů a vždy ovlivní politické chování států–účastníků.

Na konflikt se dá nahlížet jako na rozvíjející prvek mezinárodních vztahů. Je dlouhodobým úsekem, nikoliv bodem na časové ose. Tento úsek lze rozdělit na části, jejichž „začátek“

¹⁸ KRATOCHVÍL, Petr a DRULÁK, Petr. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009. Str. 367. ISBN 978-80-7367-469-4. Str. 286

¹⁹ PALMER, Norman D. Problems of Stability and Progress of International Relations. Politics and International Stability. By Quincy Wright. American Political Science Review. [online]. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, vol. 48 (3), 1954. Str. 896-900. [cit. 2017-12-28]. ISSN 1537-5943. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/problems-of-stability-and-progress-in-international-relations-by-wright-quincy-berkeley-and-los-angeles-university-of-california-press-1954-pp-xiv-378-500/5090135D040ED0E3913F94B25E950C8D>

a „dokončení“ budou samostatné fáze konfliktu. Vývoj fází a celého procesu konfliktu určuje dynamiku konfliktní interakce mezi státy.

Podle Š. Waisové lze rozdělit fáze konfliktu na základě intenzity. První fáze je stadium latentního konfliktu, během něhož si aktéři navzájem přiznají neslučitelnost svých zájmů. Po latentní fázi však konflikt nemusí vyústit v konflikt otevřený, strany se mohou dohodnout na bezkonfliktním vyřešení problematické situace, a to za pomoci aktivních jednání. Účastníci argumentují své cíle, určují své postavení vůči jinému účastníkovi. Pokud se problémová situace nevyřeší, fáze před konfliktem končí vznikem manifestací konfliktu, kdy se strany konfliktu veřejně zavazují chránit své zájmy. Nepodaří-li se pomocí diplomacie vyřešit konflikt ani během této fáze, „přelije“ se ve stadium eskalace konfliktu, tj. v konflikt otevřený, který je obvykle spjat s otevřeným násilím mezi nepřátelskými zeměmi. Jednání a jiné mírové způsoby řešení konfliktu jsou v této fázi obtížné. Rozum ustupuje emocím, původní příčina a hlavní cíl konfliktu mohou být ztraceny, nové příčiny a nové cíle jsou kladeny na první místo. Konflikt získává spontánní, nekontrolovatelný charakter. Svého vrcholu, tzv. mrtvého bodu, konflikt dosáhne až za předpokladu, že ani jedna z válčících stran nedokáže zničit svého protivníka. Strany začínají hledat jiné možnosti vyřešení problematické situace, dochází k fázi deeskalace konfliktu, při níž se snižuje napětí mezi stranami, ožívuje se vzájemná komunikace a obnovují se diplomatické vztahy mezi účastníky. Dále za předpokladu úspěšných jednání dochází k fázi řešení konfliktu, kdy se strany konečně dohodnou na společném řešení problému. Na řešení konfliktu navazuje fáze postkonfliktního urovnání vztahů a budování míru.²⁰

Příčiny mezinárodního konfliktu jsou vždy úzce spjaté s rozpory. Jedná se o rozpor, nejen o rozdílné myšlenky nebo nesrovnalosti mezi stranami. Při řešení konfliktů je velmi důležité správně určit, jaké protiklady jsou zakotveny v jejich základě.

Podle amerického politologa K. Waltze mají veškeré konflikty tři úrovně kauzality:

- 1) individuální úroveň, která ukazuje úlohu jednotlivých lidí a jejich řešení v souvislosti s vypuknutím konfliktu,
- 2) vnitrosociální nebo státní úroveň, která zahrnuje vnitřní politické a sociální faktory, které by mohly ovlivnit konflikt,

²⁰ WAISOVÁ, Šárka. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Str. 248. ISBN 978-80-7380-177-9. Str. 186-189

- 3) mezinárodní systémová úroveň, která zkoumá změny, jež vedly ke konfrontaci, z globálního hlediska.²¹

Ve své knize *Understanding International Conflicts* americký politolog J. Nye aktivně používá teorii tříúrovňové kauzality K. Waltze při výzkumu příčin 1. a 2. světové války a také studené války v bipolárním světě. Zdůrazňuje přitom, že se poslední mezinárodní úroveň dá prozkoumat jak z procesního pohledu, tak i z pohledu strukturálního. Zdůvodňuje to především tím, že struktura systému odkazuje na rozdělení moci uvnitř tohoto systému a proces se vztahuje k typům interakce mezi jeho jednotkami.

Podle Nyea „*struktura mezinárodního systému předpovídá chování států a jejich sklon k válce*“.²² Ze strukturního pohledu existuje v unipolárním systému jeden hegemon, vůči kterému se postaví ostatní státy ve snaze zachovat svou suverenitu a kulturní identitu. Unipolární systém má však tendenci se během času postupně rozpadat. Existence protilehlého postavení dvou velkých aktérů mezinárodních vztahů je zakotvena ve struktuře bipolárního systému uspořádání světa. V podmínkách zmíněného systému se buď jeden z aktérů vzdá svých pozic, nebo propukne válka. V uspořádání multipolárním mají velkou úlohu nadstátní aliance, které dodržují rovnováhu sil ve světě, díky tomu je tento systém charakterizován větší flexibilitou, a je proto (ze všech zmíněných systémů) nejlepším prostředím pro vyřešení konfliktů na mezinárodní úrovni. Neznamená to ale, že vypuknutí války je v multipolárním systému nepravděpodobné. Když se však válka uskuteční, bude mít značně limitované hranice působení, než by tomu bylo v systému unipolárním či bipolárním.²³

Procesní pohled na systémovou úroveň zkoumání příčin konfliktů je spjat především s konstruktivistickým přístupem: „*Konstruktivisté zdůrazňují význam myšlenek a kultury při formování reality i diskurzu mezinárodní politiky. Zdůrazňují konečnou subjektivitu zájmů a jejich vazby na měnící se identity ... Konstruktivisté se zaměřili na důležité otázky týkající se identit, norem, kultury, národních zájmů a správy na mezinárodní úrovni*“.²⁴ To znamená, že obrovský vliv na chování mezinárodních subjektů mají nejen strukturální okolnosti, ale také

²¹ WALTZ, Kenneth. *Man, the State and War: A Theoretical Analysis*. New York: Columbia University Press, 2001. Str. 263. ISBN 9780231125376. Str. 1–15, 224–238

²² NYE, Joseph S. *Understanding international conflicts: an introduction to theory and history*. 6th ed. New York: Pearson Longman, 2007. Str. 301. ISBN 0-321-47201-2. Str. 37

²³ Tamtéž. Str. 37-38

²⁴ Tamtéž. Str. 7

kulturní a institucionální kontexty, které určují iniciativu a schopnost státu prosazovat své myšlenky na mezinárodní aréně. Ve formování uvedených mezinárodních procesů hrají v neposlední řadě roli cíle samotného státu. Podle cílů a odpovídajícího chování státu se rozlišují buď revoluční, nebo mírné procesy. Jako příklad rozdílu mezi procesy revolučními a procesy mírnými Nye v své knize uvádí rozdílné chování Francie v období šířících se revolučních myšlenek na konci 18. století a v předchozím období rozkvětu monarchie v polovině 18. století.²⁵

4. Role diplomacie při řešení mezinárodních konfliktů

Když mluvíme o urovnání konfliktu, míníme tím strategii, která je zaměřena na určité kompromisní řešení sporů, které i když není zcela v souladu s cíli každé ze stran, umožní dosáhnout některých původních zájmů jednotlivých stran. S odkazem na tuto strategii jsou státní politiky zaměřené na vytváření podmínek k tomu, aby hledání řešení konfliktu bylo co nejjednodušší. Diplomacie a její nástroje tak umožní navázat a transformovat vztahy mezi stranami konfliktu, *„tak aby se ukončení jednoho konfliktu nestalo příčinou dalšího konfliktu“*.²⁶

Jak už bylo zmíněno dříve, konflikt prochází několika etapami a v souvislosti s rostoucím napětím mezi státy se používají různé diplomatické praktiky. Jedná se především o:

- preventivní diplomacii,
- udržení míru (peacekeeping),
- vynucení míru (peace enforcement)
- a komplexní poválečnou rekonstrukci vztahů stran konfliktu.

Ve fázi latentního konfliktu a manifestace konfliktu hraje významnou úlohu preventivní mnohaúrovňová diplomacie (multi-track diplomacy), jejímž hlavním cílem je zamezit přechodu konfliktu do fáze eskalace. Mnohaúrovňová diplomacie je podle Š. Waisové: *„záměrným procesem, který je stále častěji podporován jak oficiálními představiteli států, tak mezinárodními vládními organizacemi“*.²⁷ Jedná se o efektivní způsob vedení mezinárodní

²⁵ NYE, Joseph S. *Understanding international conflicts: an introduction to theory and history*. 6th ed. New York: Pearson Longman, 2007. Str. 301. ISBN 0-321-47201-2. Str. 38-39

²⁶ WAIŠOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. Str. 206. ISBN 80-7178-390-0. Str. 31

²⁷ Tamtéž. Str. 31-32

spolupráce, jelikož vytváří určité vztahy nejen na úrovni mezinárodní, ale také lokální. „Komunikace mezi hráči směřuje jak shora dolů, tak zdola nahoru...“, ²⁸ což umožňuje navázání důvěryhodných vztahů.

Konflikt je snazší, stejně jako kteroukoliv nemoc, vyléčit v počátečním stadiu. Pokud však už k eskalaci došlo, je velice důležité vybrat správnou „sadu“ diplomatických nástrojů. Může to být jak stálé vyjednávání, které by mělo vyřešit problematiku neslučitelnosti zájmů, tak i smírčí nebo vyrovnávací řízení, které by vedlo ke stálému usnadnění nebo obnovení komunikace mezi stranami konfliktu. Dalšími nástroji, které lze využít ve fázi eskalace konfliktu, jsou konzultace, soudní řízení, mediace, arbitráž, sankce a embargo, krizová diplomacie a nátlak mezinárodního společenství. Tyto nástroje můžeme spojit pod jediný pojem „*peace enforcement*“. Podle Waisové je *peace enforcement*: „*použití vojenských či civilních nástrojů donucení, a to na základě kapitoly VII Charty OSN. O použití nástrojů donucení rozhoduje Rada bezpečnosti OSN. Peace enforcement se odlišuje od války, neboť cílem války je porážka protivníka, cílem peace enforcementu je donutit dotčený stát, aby upustil od určitého jednání a přistoupil k nenásilnému řešení sporu*“.²⁹

Když konflikt dosáhne tzv. mrtvého bodu, vytvoří se ideální prostředí pro zahájení jednání, jelikož prostřednictvím ostatních způsobů se konflikt nepodařilo vyřešit. Za předpokladu úspěšných jednání vyústí otevřený konflikt ve fázi deeskalace, v níž důležitou úlohu hraje *peacekeeping*.³⁰ Jedná se o „*nedonucovací rozmístění ozbrojených sil, jejichž cílem je řešení konfliktu, prevence vypuknutí násilí a postkonfliktní rekonstrukce*“.³¹

V následujících fázích řešení konfliktu a postkonfliktního urovnání vztahů je důležité udržovat stálou pozitivní dynamiku zlepšujících se vztahů. „*Rekonstrukce území a společnosti po válečném konfliktu představuje zcela specifický druh aktivit při předcházení vypuknutí násilí, neboť se odehrává v prostředí, kde již násilný konflikt proběhl*“.³² Zajištění bezpečnosti pro obě

²⁸ WAIŠOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. Str. 206. ISBN 80-7178-390-0. Str. 33

²⁹ Tamtéž. Str. 166

³⁰ Tamtéž. Str. 33-59

³¹ Tamtéž. Str. 166

³² Tamtéž. Str. 99

strany konfliktu je hlavní nezczitelnou podmínkou realizace postkonfliktní rekonstrukce. Na úspěšnosti jednání bude záviset další rozvoj vztahů mezi státy.

Ve finální fázi mezinárodního konfliktu existují tři možnosti ukončení konfliktu, a to jsou:

- konsenzus,
- kompromis,
- nesouhlas (dissensus).

Tyto pojmy vyjadřují míru soudržnosti zájmů a cílů stran v důsledku konfliktu. Konsenzus znamená plný souhlas, shodu postojů stran, konflikt je vyčerpán, protože je odstraněn nesouhlas. Kompromis znamená, že jedna strana, nebo obě strany, měla učinit ústupky kvůli ukončení konfliktu. Kompromis může znamenat vítězství jedné ze stran nebo dosažení mediánu řešení. Pojem „*nesouhlas*“ odráží úplný nedostatek dohody o výsledku konfliktu, asymetrii při plnění potřeb. Nesouhlas v podstatě znamená, že otevřený konflikt stran končí, ale samotný konflikt jako objektivně existující rozpor byl zachován a je možný návrat k fázi otevřeného konfliktu.

To znamená, že formálně může být mezinárodní konflikt dokončen, ale objektivní podmínky pro jeho nové vypuknutí mohou stále existovat, což povede k novému konfliktnímu chování. Z tohoto důvodu není možné porovnávat konflikt zcela uzavřený (ukončený konsenzem či kompromisem) s konfliktem, který bude pravděpodobně nadále hrozit vypuknutím.

II. Kulturně-historická analýza rusko-gruzínských vztahů

Vztahy mezi Ruskem a Gruzii jsou již od konce 15. století komplikované a nejednoznačné. I když jsou Gruzie spolu s Arménií jediné země kavkazského regionu, které se zdají být nejbližší ruským křesťanským tradicím, mají stále zásadní kulturně-historické odlišnosti, které spolu s imperialisticky zaměřenou vnější politikou Ruska brání vybudovat důvěryhodné vztahy mezi státy.

Zejména křesťanství bylo rozhodujícím faktorem v osudu gruzínských knížectví, ovlivnilo sjednocování Gruzie na počátku II. století. „*Silná idea etnicko-teritoriálně ukotvené státnosti, opírající se o pravoslaví, se v následujících staletích zasloužila o to, že orientace na západ, ke křesťanské Evropě, a vnímání sebe sama jako její součásti byly i přes masivní kulturní a mocenský vliv Osmanské říše a Persie v povědomí gruzínské elity natrvalo upevněny*“.³³ Po pádu Konstantinopole v roce 1453 byla Gruzie odříznuta od celého křesťanského světa a o něco později byla skutečně rozdělena mezi Turecko a Írán a měla manévrovat mezi oběma státy. V těchto státech se podařilo dosáhnout přijatelného a někdy i privilegovaného postavení, ale náboženská bariéra byla nepřekonatelnou překážkou konečné integrace. V této době se postupně utvářela naděje na pomoc Ruska. První pokusy o sblížení se uskutečnily v 17. století. Rusko se stává pro Gruzii silným sousedem, podporou a „*baštou pravoslaví*“³⁴, která je schopna pomoci čelit útokům muslimských států Střední Asie.

V roce 1783 byla podepsána *Georgijevská smlouva*, která de facto označovala Kartli-kachetské království (předchůdce moderního gruzínského státu) za protektorát v soustavě Ruského Impéria. Kartli-kachetský král Héraklea částečně odmítl gruzínskou samostatnou zahraniční politiku, tím uložil svým vojákům povinnost sloužit Ruskému Impériu. Odměnou za to chtěl získat vojenskou podporu ze strany Ruska proti rostoucí síle sousední Persie (Írán). Ruská armáda ale své záruky nesplnila. V roce 1801 dokonce ruský císař Alexandr I. podepisuje prohlášení o zrušení suverenity Kartli-kachetského království a o připojení jeho území k Rusku.

Silící nespokojenost a levicová ideologie na konci 19. století odstartovaly v Ruském Impériu řadu nezvratných procesů, které vyústily nejprve v první a pak i v druhou (Říjnovou) revoluci. Revoluční myšlenky byly podpořeny větší částí gruzínské elity, která navíc „... *nevnímala*

³³ SOULEIMANOV, Emil a HOCH, Tomáš. *Role Ruska v konfliktech a oficiálních mírových procesech v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991-2008*. Praha: Auditorium, 2012. Str. 99. ISBN 978-80-87284-34-6. Str. 22

³⁴ Tamtéž.

*Rusko jako osvoboditele (tedy osvoboditele od osmanské a perské nadvlády), nýbrž jako zaostalou říši, která brzdí vývoj gruzínského národa“.*³⁵

Není tedy nic překvapujícího, že v roce 1918, během rozpadu Ruského Impéria způsobeného Říjnovou revolucí, v době velké nestability a nejistoty, se Gruzie postarala o svou nezávislost. Netrvalo to ale příliš dlouho, po obsazení Kavkazského regionu Rudou armádou v letech 1921–1922 se Gruzie měla svých nároků na nezávislost dočasně vzdát. Gruzínská demokratická republika, vytvořená již před třemi roky, zanikla. Namísto ní byla zřízena Gruzínská SSR.³⁶

Hlavním cílem druhé kapitoly je sledovat rusko-gruzínské vztahy v historickém kontextu po pádu SSSR. Dále se budu zabývat kulturně-historickou analýzou gruzínsko-abchazských a gruzínsko-jihoosetských vztahů. Zkoumání historických a kulturních procesů mi pomůže lépe pochopit příčiny vzniku a prohloubení konfliktu a možnosti jeho řešení.

1. Rozpad Sovětského svazu a následující vývoj rusko-gruzínských vztahů

Po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 získala Gruzie nezávislost. Pod oficiální ruskou nadvládou strávila skoro 200 let, dokázala si však zachovat svou kulturní identitu a specifické duchovní hodnoty. Nová etapa vývoje samostatného státu ale procházela velice turbulentním vývojem, který byl charakteristický pro všechny státy bývalého Sovětského svazu. A to nejen z ekonomického, ale také z politického hlediska. V případě Gruzie však nový nezávislý stát narazil na několik zásadních problémů. Zaprvé to byly mezietnické konflikty v Abcházii, Adžárii a Jižní Osetii, které na obecném pozadí boje za nezávislost mezi bývalými zeměmi Sovětského svazu obhajovaly své právo na nezávislou existenci. Druhým problémem byl stálý boj o moc mezi soupeřícími politickými silami, který vyústil až v občanskou válku na území Gruzie. Třetím problémem byl mocný soused Rusko, který měl zájem a prostředky k ovlivnění, a dokonce i zmanipulování vnější a vnitřní politiky Gruzie. *„Počáteční období po pádu SSSR bylo poznamenáno takřka bezvýhradnou dominancí Ruska na jižním Kavkaze. Především ekonomicky a politicky byly Ázerbájdžán, Gruzie a Arménie stále naprosto závislé na bývalé metropoli. Moskvě to umožnilo především obratně využívat místních etnických konfliktů pro dosažení vlastních geopolitických cílů. Podpora osetinského a zejména abchazského*

³⁵ SOULEIMANOV, Emil a HOCH, Tomáš. *Role Ruska v konfliktech a oficiálních mírových procesech v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991-2008*. Praha: Auditorium, 2012. Str. 99. ISBN 978-80-87284-34-6. Str. 25

³⁶ Tamtéž. Str. 22-26

*separatismu měla za následek například zřízení vojenských základen Ruské federace na gruzínském území“.*³⁷

I když od rozpadu Sovětského svazu uběhlo pouze 20 let, v dynamice rusko-gruzínských vztahů je možné zaznamenat několik zcela odlišných etap. Gruzínský politolog a profesor Statní univerzity v Tbilisi Malchaz Macaberidze jmenují následující etapy vývoje rusko-gruzínských vztahů:

- 1) Pokus o obnovení nezávislosti státu prostřednictvím jednání s vedením Sovětského svazu.
- 2) Obnovení nezávislosti a konfrontace s Ruskem (1991–1993).
- 3) Pokus o obnovení územní celistvosti Gruzie prostřednictvím Ruska (1994–1998).
- 4) „Manévrovací“ politika mezi Ruskem a Západem (1998–2003).
- 5) Růžová revoluce a pokus o rychlou integraci se Západem (2003–2008).³⁸

Již podle označení fází lze vyvodit, že Gruzie se na konci 90. let 20. století nacházela na rozcestí. Snažila se najít mírové způsoby k udržování vztahů s Ruskem jako hlavním aktérem v postsovětském prostoru a silným sousedem, ale zároveň se pokoušela navázat styky se Západem jako nový, nezávislý stát. Rusko se ale snažilo udržet si vliv na Gruzii. Tbilisi hledalo civilizovaný model vztahů s Moskvou nebo se pokoušelo vytvořit takové vazby, které neohrožují „oprávněné“ zájmy Ruské federace v regionu na jedné straně, ale zároveň udržují a chrání národní a státní zájmy Gruzie na straně druhé.³⁹ Spojením „oprávněné“ zájmy Ruska jsou myšleny zájmy Ruska chránit své hranice a dodržovat klid v příhraničních oblastech. I když v praxi se ukázalo, že území bývalých socialistických republik Rusko stále považuje za území, na němž má výhradní kompetence.

V novém státu je třeba mít novou silnou vládu, která by mohla zlepšit zhoršující se obchodní podmínky, usilovat o vyřešení vnitřních rozporů a zastupovat stát na mezinárodní úrovni. V období rozkvětu demokratických hnutí spolu s určitou nejistotou v postsovětském prostoru je jasné, že občané státu chtějí zcela zapomenout na sovětské dědictví a požadují vlastní

³⁷ SOULEIMANOV, Emil, ed. *Rusko a postsovětský prostor: sborník příspěvků*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. Str. 372. ISBN 978-80-86861-95-1. Str. 219

³⁸ MACABERIDZE, Malchaz. *Rossija i Gruzija v postsovetiskij period: metamorfozy otnošenij (Rusko a Gruzie v post-sovětském období: metamorfóza vztahů)*. *Centralnaja Azija i Kavkaz (Centralní Asie a Kavkaz)* [online]. Luleå: CA&CC Press AB, č.5 (58), 2008, str. 169-174. [cit. 2018-01-12]. ISSN 1403-7068. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/v/rossiya-i-gruziya-v-postsovetiskij-period-metamorfozy-otnosheniy>

³⁹ Tamtéž

svébytný stát. Ještě do pádu Sovětského svazu posilovaly v Gruzii populistické nacionalistické myšlenky, které měly značný vliv na to, jak gruzínská společnost vnímala sebe samu.

Do čela státu se tak během květnových voleb roku 1991, které se uskutečnily jen měsíc po vyhlášení gruzínské nezávislosti, postavil významný disident a odpůrce sovětského režimu Zviad Gamsachurdia. Získal 86 % hlasů, tedy definitivní většinu.⁴⁰ Jeho politická strana „Kulatý stůl – Svobodná Gruzie“ již před rokem na vlně protisovětských nálad gruzínské společnosti zvítězila také v parlamentních volbách. Politika Gamsachurdii a jeho strany se očividně vyznačovala protikomunistickými trendy, zároveň však měla docela nacionalistický, až šovinistický charakter. „*Gamsachurdiův nesmlouvavý postoj k etnickým minoritám jako ‚páté koloně‘ Kremlu ... tehdy sdílelo mnoho jeho krajanů. Zastánce motta ‚Gruzie pro Gruzíny‘ označoval etnické minority souhrnně za ‚hosty‘ na gruzínské půdě...*“⁴¹ Navíc vyznačil směr utváření unitárního státu, což zřejmě probudilo velkou nespokojenost v autonomních republikách Jižní Osetie a Abcházie. Touha po samostatnosti ze strany Suchumi a Cchinvali se tak stává docela jasnou.

Iracionální politika Gamsachurdiu dokonce přivedla k tomu, proti čemu vedl v době komunistické nadvlády boj: uvěznění opozice, vytváření ozbrojených jednotek pro podporu své moci a jmenování lidí na vysoké pozice podle osobní loajality. Spolu s nacionalistickou vnitřní politikou to vyvolalo velkou nespokojenost gruzínské společnosti. Již v září roku 1991, tři měsíce po zvolení Gamsachurdii prezidentem, se v Tbilisi uskutečnily první mítinky opozice, na kterých byla požadována rezignace prezidenta a vlády Gruzie. Zviada Gamsachurdia byl obviněn z diktátorského chování, odmítání demokratických reforem a zneužívání lidských práv. Kromě výzvy k rezignaci Gamsachurdii opozice také požadovala svobodu politických vězňů a necenzurovaný tisk.⁴² Mírná demonstrace ale byla tvrdě potlačena. Následovalo několik dalších demonstrací, které kvůli odmítnutí prezidenta Gamsachurdii vést dialog s opozicí vyústily v otevřené srážky na ulicích Tbilisi.

⁴⁰ SLIDER, Darell. *Armenia, Azerbaijan, and Georgia: Country Studies*. [online]. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1995. Str. 298. ISBN 0-8444-0848-4. [cit. 2018-01-23]. Dostupné z: <http://memory.loc.gov/master/frd/frdcstdy/ar/armeniaazerbaija00curt/armeniaazerbaija00curt.pdf> Str. 219-222.

⁴¹ SOULEIMANOV, Emil a HOCH, Tomáš. *Role Ruska v konfliktech a oficiálních mírových procesech v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991-2008*. Praha: Auditorium, 2012. Str. 99. ISBN 978-80-87284-34-6. Str. 27

⁴² SHOGREN, Elizabeth. Republic of Georgia Under Siege: Revolt: Battle rages at government headquarters in the capital. Rebels demand democratic reforms, Tass reports. *The Los Angeles Times*. [online]. 23.12.1991 [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: http://articles.latimes.com/1991-12-23/news/mn-709_1_government-headquarters

Občanská válka v Gruzii jako i etnická válka v Abcházii byly v plném proudu. Pod záminkou „etnických konfliktů“ Rusko uskutečňovalo agresi proti Gruzii s neskrývanou účastí takzvaných „dobrovolníků ze severního Kavkazu“. ⁴³ Boje se rozvíjely na území celého státu během necelých dvou let. Ozbrojené jednotky získávaly gruzínská města, aby je vzápětí odevzdaly nepříteli. Dne 6. listopadu 1993 padla ale poslední pevnost stoupenců Gamsachurdii, Zugdidi, téměř bez boje. Zbytky Gamsachurdiových příznivců se rozptýlily v lese a svržený prezident zmizel. Po dvou měsících byl nalezen mrtvý, příčina jeho smrti zůstává nadále tajemstvím.

Hlavou státu se stal předseda gruzínského parlamentu Eduard Ševarnadze, bývalý ministr zahraničních věcí SSSR. Byl významnou osobou v době perestrojky, snažil se totiž zlepšit americko-sovětské vztahy, prosazoval demokratické myšlenky v politice. Měl ale „...*opustit bojiště pro Borisa Jelcina a v roce 1992 se vrátil, do gruzínského hlavního města Tbilisi, rozhodl se, že je to jeho nepříjemná povinnost pokusit se ukončit hospodářský a politický chaos v jeho zemi*“. ⁴⁴ Pomocí ruských ozbrojených jednotek se mu podařilo potlačit separatistické hnutí a desintegrační trendy v zemi. Předtím ale měl slíbit Rusům, že Gruzie vstoupí do SNS a povolí nadále ruským ozbrojeným jednotkám zůstat na gruzínském území.

Další problematickou otázkou v rusko-gruzínských vztazích byl Kavkaz, zejména republika Čečensko. V tu dobu Rusko vedlo čečenskou válku s cílem potlačit národní čečenské povstání a převzít kontrolu nad územím Čečenska. Rusko obviňovalo Gruzii, že ukrývá čečenské povstalce. Zároveň pokračovalo v podpoře národního politického hnutí v republikách Jižní Osetie a Abcházie. Proto vztahy s Ruskem i nadále zůstávaly v tzv. stadiu „zamrzlého konfliktu“, kterému stačilo pouze málo, aby plně vypuknul.

Nestabilní situace na Kavkaze velice ovlivnila charakter ruské zahraniční politiky. Ruská vláda se totiž obávala, že ozbrojené konflikty u hranic státu mohou mít tzv. „spill over efekt“, což de facto znamenalo, že to může zcela razantně ovlivnit nálady ve výbušném Kavkazském regionu. Rusko počítalo se svými právy na území bývalých sovětských republik, považovalo je

⁴³ MACABERIDZE, Malchaz. Rossija i Gruzija v postsovetiskij period: metamorfozy otnošeniij (Rusko a Gruzie v post-sovětském období: metamorfóza vztahů). *Centralnaja Azija i Kavkaz (Centralní Asie a Kavkaz)* [online]. Luleå: CA&CC Press AB, č.5 (58), 2008, str. 169-174. [cit. 2018-01-12]. ISSN 1403-7068. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/v/rossiya-i-gruziya-v-postsovetiskiy-period-metamorfozy-otnošeniij>

⁴⁴ PICK, Hella. Eduard Shevardnadze obituary. *The Guardian*. [online]. 07.07.2014 [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/jul/07/eduard-shevardnadze>

za samozřejmou sféru svého vlivu.⁴⁵ Velmi se obávalo zaplnění politického vakua na Kavkaze, vytvořeného rozpadem Sovětského svazu, „nepřátelskými silami“ jako EU a NATO, jejichž pomoc by naopak Gruzie za vlády Ševarnadzeho přivítala. Není překvapující, že v době války v Abcházii a při konfliktech mezi Jižní Osetií a Gruzii v letech 1992–1994 Rusko podporovalo separatisty.⁴⁶ To de facto znamenalo, že zájmem ruské strany nebyla integrita gruzínského státu. Ruská vláda jenom dočasně podporovala pro Kreml vhodného Ševarnadzeho, ale zároveň s tím realizovala kontroverzní politiku v Jižní Osetii a Abcházii. Silná a samostatná Gruzie, která by byla schopná provádět politiku zcela nezávislou na Moskvě, by pro Rusko znamenala ztrátu veškerých možností, jak jí ovlivňovat.

To si uvědomil i Ševarnadze, a proto lze v druhé polovině 90. let vypozařovat, jak se jeho politika stává stále více prozápadní. Prvním úkolem bylo transformovat bývalou centrálně plánovanou ekonomiku, aby bylo možné se zcela samostatně zapojit do světového ekonomického systému. Na vybudování nové ekonomiky a sociálního prostředí vhodného pro rozvoj podnikání potřebovala Gruzie půjčku. Půjčovat si od Ruska již nebylo možné. Zaprvé také procházelo obdobím ekonomického kolapsu, zadruhé již nebylo možné spoléhat se na partnera diskreditovaného během války v Abcházii. Rusko totiž mohlo využít ekonomickou závislost Gruzie ve svůj prospěch. Proto se Gruzie obrátila na IMF. V letech 1994 až 2016 poskytl IMF v rámci strukturálních transformačních programů celkem 500 milionů dolarů. Ve stejném období poskytuje Gruzii finance také Světová banka, především na snížení chudoby, zlepšení státního řízení, posílení systému sociálního zabezpečení, podporu regionálních iniciativ v oblasti životního prostředí a podporu vzdělávání a zdravotnictví (během následujících 12 let přibližně 750 milionů dolarů, v letech 2006 až 2009 ještě 143 milionů dolarů). Za vlády prezidenta Eduarda Ševarnadzeho se začaly prosazovat stabilizační programy, programy liberalizace a monetární restrikce pod kontrolou IMF, které pak podpořily proces hospodářské obnovy po letech recese. Projevilo se to především v rychlém růstu HDP.⁴⁷

⁴⁵ TSYGANKOV, Andrej P. *Russia's foreign policy: change and continuity in national identity*. 2nd ed. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2010. Str. 265. ISBN 978-0-7425-6752-8. Str. 79-83

⁴⁶ SOULEIMANOV, Emil a HOCH, Tomáš. *Role Ruska v konfliktech a oficiálních mírových procesech v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991-2008*. Praha: Auditorium, 2012. Str. 99. ISBN 978-80-87284-34-6. Str. 79-81

⁴⁷ YEGIAZARJAN, Ašot. *Gruzija: strukturnyje problemy ekonomiky i tureckaja ekonomičeskaja ekspansija 1994-2007*. (Gruzie strukturální ekonomické problémy a turecká ekonomická expanze 1994-2007). Yerevan-Moskva: REGNUM, 2007. Str. 86. ISBN 978-5-91150-019-1. Str. 8-10

Druhým výrazným projevem obrácení vlády Ševarnadzeho více na Západ bylo schválení realizace projektu ropovodu z Ázerbájdžánu přes Gruzii do Turecka obcházejícího Rusko (Baku–Tbilisi–Džejchan) a ropovodu z Ázerbájdžánu do Gruzie (Baku–Supsa). Stavba obou ropovodů byla provedena britsko-americkou společností British Petroleum. Z geopolitického hlediska bylo hlavním cílem vytvořit na Rusku nezávislou cestu pro přepravu ropy z Ázerbájdžánu na světové trhy. Z ekonomického hlediska bylo snahou zabránit Rusku manipulovat s cenou ropy. Předtím existovala pouze jediná možnost transportu ázerbájdžánské ropy, a to přes ropovod Baku–Novorossijsk. Spojené státy a Spojené království, které financovaly projekt Baku–Džejchan, předložily myšlenku diverzifikace tras pro vývoz energie, čímž by se energetický světový trh stabilizoval a činnost v energetickém sektoru by byla spravedlivě rozdělena.⁴⁸

Třetím faktorem se stalo založení vyjednávacího fóra GUAM (Gruzie, Ukrajina, Ázerbájdžán a Moldava) v roce 1997, jehož hlavním cílem mělo být oslabení ekonomické, primárně energetické závislosti členských států na regionálním hegemonu Rusku.⁴⁹ Obecně platí, že GUAM je zcela protiruský blok, za nímž stojí USA. Navíc na podzim roku 2002 Ševarnadze oznámil svůj záměr vstoupit do NATO. Ruská vláda by na to nepřistoupila.

Nelze ale říct, že Ševarnadzeho politika byla zcela protiruská. Moskva pro Tbilisi i nadále zůstávala významným ekonomickým a politickým partnerem, se kterým by měl počítat každý sousední stát. Ševarnadze totiž chápal, jak je důležité zachovat vyrovnané vztahy s největším státem v regionu, navíc docela loajálně nahlížel na situaci v republikách Jižní Osetie a Abcházie, které získaly dostatečnou autonomii. Z toho důvodu je často Ševarnadzeho politika nazývána lavírováním mezi Západem a Ruskem. Často byl kritizován za svou nedůslednost jak ze strany Západu a Ruska, tak i opozicí. Ševarnadzeho postoje se staly také příčinou několika teroristických útoků na něj a jeho následného svržení během Růžové revoluce.

⁴⁸ CAGPTAY, Soner a GENCSOY, Nazli. Startup of the Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Turkey's Energy Role. *The Washington Institute*. [online]. 27.05.2005 [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/startup-of-the-baku-tbilisi-ceyhan-pipeline-turkeys-energy-role>

⁴⁹ CHARTER OF ORGANIZATION FOR DEMOCRACY AND ECONOMIC DEVELOPMENT – GUAM. Kyjev, 23. května 2006. [cit. 2018-02-08]. Text dokumentu v angličtině je dostupný z: <https://guam-organization.org/en/charter-of-organization-for-democracy-and-economic-development-guam/>

Růžová revoluce proběhla na podzim roku 2003. Následkem bylo nahrazení Ševarnadzeho politiky lavírování orientovanou na Západ politikou Saakašviliho. Tím byla zahájena nová kapitola v rusko-gruzínských vztazích. Již na začátku představil Saakašvili svou snahu o připojení Gruzie k Severoatlantické alianci, která by podle příznivců Saakašviliho měla přispět k plynulé integraci příhraničních separatistických regionů.⁵⁰

Na jaře roku 2004 došlo ke zhoršení gruzínsko-osetského konfliktu. Dlouho byl považován za zamrzlý. Eskalace konfliktu pokračovala v průběhu letních měsíců, což efektivně změnilo oblast válečné zóny. Gruzínským jednotkám se nepodařilo ovládnout Cchinvali, které bylo chráněno ruskými silami.

Kvůli neúspěchům v silovém dosažení celistvosti Gruzie měl Saakašvili použít jiné metody. Vypukla tak diplomatická válka mezi Gruzii a Ruskem. Tbilisi apelovalo na mezinárodní organizace, obviňovalo Moskvu z podpory separatistického režimu a začalo požadovat stažení ruských ozbrojených jednotek z Jižní Osetie a opuštění ruských základen. Rusko jako odpověď uvalilo embargo na gruzínská vína a minerální vody, zdůvodnilo to tím, že gruzínská produkce neodpovídala mezinárodním standardům kvality. Ruský spotřebitelský trh byl klíčovým pro gruzínský export. Spolu s tím začala masová deportace Gruzínů z území Ruské federace, byli obviněni z nezákonného získání víz. Oboustranné provokace pokračovaly až do roku 2008, kdy se Saakašvili znovu pokusil obsadit separatistické Cchinvali a dosáhnout tak celistvosti Gruzie.

⁵⁰ MACABERIDZE, Malchaz. Rossiya i Gruzija v postsovetskij period: metamorfozy otnošenij (Rusko a Gruzie v post-sovětském období: metamorfóza vztahů). *Centralnaja Azija i Kavkaz (Centralní Asie a Kavkaz)* [online]. Luleå: CA&CC Press AB, č.5 (58), 2008, str. 169-174. [cit. 2018-01-12]. ISSN 1403-7068. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/v/rossiya-i-gruziya-v-postsovetskiy-period-metamorfozy-otnosheniy>

2. Historie vztahů mezi Gruzii a Jižní Osetií a Abcházíí

„Co vám mohu říci o kavkazských kmenech?
Tolik hloupostí o nich napovídali cestovatelé,
ale tak málo je o nich známo ruským sousedům...“
A. Bestuzhev-Marlinsky

Konflikty mezi Gruzii a separatistickými regiony byly motivovány především etnickými odlišnostmi třech národů. Jejich sebeurčení a sebevnímání ovlivňovalo jejich politické cíle, vnímání spravedlnosti autonomie regionů, a dokonce i charakter vzájemných vztahů.⁵¹

Nelze ale říct, že etnický faktor byl jedinou příčinou složitých vztahů. Národy, které dlouhou dobu žily vedle sebe v rámci jednoho státu, by mezi sebou určitě nějaké rozpory mít mohly, ale ne vždy takové rozpory vyústí v krvavé a někdy i zcela zoufalé střety. Proto je nutné zmínit i vnější politické faktory, které se staly impulzem pro změnu vztahů.

Mezi tyto vnější faktory patří především rozpad SSSR, diskreditace komunistické ideologie a nestabilní ekonomická situace hrozící kolapsem. Tyto změny nemohly neovlivnit rozvoj populistických a nacionalistických hnutí, která byla dlouhou dobu potlačována shora. Druhým faktorem ovlivňujícím vztahy mezi oběma zeměmi bylo vytvoření tzv. politického vakua na území Kavkazu po rozpadu SSSR, do kterého v 90. letech 20. století směřovaly jak zájmy ruské, tak i západní, zejména zájmy USA: „*Jak se ukázalo, Gruzie se vskutku stává prioritním směrem euroasijské strategie Spojených států...*“⁵² Na Istanbulském summitu OBSE v roce 1999 bylo od ruského vedení požadováno stažení části ozbrojených jednotek z území Gruzie a Podněstří. Gruzínská společnost na zásahy Západu nahlížela spíše pozitivně, věřila, že přítomnost amerického vlivu na území Gruzie bude garantovat nezávislost státu.⁵³

Tyto faktory ve značné míře ovlivnily vztahy mezi Gruzii a jejími separatistickými regiony. Je však třeba také zmínit historické pozadí rozporů mezi těmito národy.

⁵¹ SOULEIMANOV, Emil a HOCH, Tomáš. *Role Ruska v konfliktech a oficiálních mírových procesech v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991-2008*. Praha: Auditorium, 2012. Str. 99. ISBN 978-80-87284-34-6. Str. 11

⁵² SOULEIMANOV, Emil, ed. *Rusko a postsovětský prostor: sborník příspěvků*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. Str. 372. ISBN 978-80-86861-95-1. Str. 226

⁵³ Tamtéž. Str. 225-226

2.1 Gruzínsko-abchazské vztahy

Gruzíni jsou národností severního Kavkazu, která se nejvíce přibližuje Abchazům, i když hovoří jazyky, které patří do značně odlišných větví, což znamenalo určité komplikace při navazování jakýchkoliv vztahů. Oba národy mají nárok na stejné území severního Kavkazu, oba jej totiž považují za svou pravlast. Existují dva výklady dějin gruzínského a abchazského národa. První tvrdí, že se Abchazové kdysi dávno odpojili od Gruzínů, druhý výklad je založen na předpokladu, že se jedná o zcela odlišné národy bez jakéhokoliv propojení, které však spolu od pradávna žily a díky tomu došlo k jejich vzájemnému ovlivnění a přijetí určitých antropologických rysů. Vzájemné odlišnosti však není možné podceňovat, jelikož jsou důvodem vzniku nejen etnických, ale také politických rozporů: po pádu SSSR uvažovala Abcházie o autonomii svého území v rámci federativního uspořádání.⁵⁴ Válka z počátku 90. let 20. století k prohloubení existujícího sporu o území jen přispěla.

Z důvodu rostoucího tlaku na centralizaci států vyústila konfrontace Abcházie a gruzínského vedení v srpnu 1992 až do řady ozbrojených konfliktů. Byla zahájena tzv. Abchazská válka. Gruzínské ozbrojené jednotky se snažily obsadit Suchumi.

Do konfliktu zasáhla také Moskva se svými „dobrovolníky“ ze severního Kavkazu. Krvavá válka mezi bratrskými národy probíhala s různými výsledky více než rok. Strany konfliktu se navzájem obviňovaly z hromadného porušování lidských práv vůči civilnímu obyvatelstvu.

Konflikt vedl k téměř úplné devastaci rozsáhlých oblastí a masivnímu přesunu obyvatelstva. Populace Abcházie poklesla v porovnání s rokem 1989 o dvě třetiny (ale především z důvodu poklesu populace Gruzínů v Abcházii o polovinu).

K podpisu dohody o zastavení palby mezi Gruzii a Abchází došlo v roce 1994. Dle prohlášení organizace Human Rights Watch, významnou roli v určení směru, stejně jako výsledků tohoto konfliktu, mělo Rusko, nejen negativní, ale také pozitivní. Human Rights Watch zdůrazňuje zejména zájem Ruska dodržovat mír na hranicích svého teritoria, dále humanitární pomoc abchazským uprchlíkům a přispění k podpisu mírové smlouvy za přítomnosti vedení OSN.

⁵⁴ SOULEIMANOV, Emil a HOCH, Tomáš. *Role Ruska v konfliktech a oficiálních mírových procesech v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991-2008*. Praha: Auditorium, 2012. Str. 99. ISBN 978-80-87284-34-6. Str. 13-16

Neopomíjí však přítomnost ruských ozbrojených jednotek na území Abcházie.⁵⁵ Během války působily na území dvě mise mírotvůrců: kolektivní síly pro udržení míru CIS (výhradně ruské ozbrojené jednotky) a mise OSN – United Nations Observer Mission in Georgia (UNOMIG).

V roce 1997 Organizace spojených národů v rámci ženevských vyjednávacích mírových procesů zřídila koordinační Radu pro řešení konfliktu mezi Gruzíny a Abchazy, která byla tvořena třemi zástupci z gruzínské a abchazské strany. Práce Rady se jako prostředníci zúčastnili také zástupci Organizace spojených národů a Ruské federace.

Vyřešit existující problém se nepodařilo: i když Tbilisi nyní bylo připraveno nabídnout Suchumi autonomii, Abcházie se však chtěla oddělit od krutého centra a získat nezávislost. Gruzie samozřejmě Abcházii nezávislost přiznat nemohla. Bylo tedy jasné, že dalším střetům se není možné vyhnout.

Situace se stala znovu kritickou v období tzv. Kodorské krize v roce 2001 a pak v roce 2006. Kodorská úžlabina je velice důležitý strategický bod, jelikož představuje vhodný odrazový můstek pro případný útok na Abcházii. Oblast kolem Kodorské úžlabiny od pradávna obývá národ Svanů, který představuje subetnickou skupinu Gruzínů. V době gruzínsko-abchazské války bojovali Svanové na straně Gruzínů, což pro ně znamenalo otevření cesty přes Kodorskou úžlabinu do Abcházie.

Po ukončení otevřeného konfliktu mezi Gruzii a Abchází zůstávala oblast kolem Kodorské úžlabiny i nadále velice nebezpečnou. V roce 2001 znovu došlo ke střetu mezi ozbrojenými gruzínskými a abchazskými jednotkami. Gruzínská vláda svou účast na krizi nepřiznala. V roce 2003 bylo v této oblasti dokonce uneseno několik pracovníků misí OSN. Kvůli tomu OSN do roku 2006 nové mise nevysílala.⁵⁶ V roce 2006 se gruzínským jednotkám podařilo získat kontrolu nad abchazským územím, a to až do srpna roku 2008.

2.2 Gruzínsko-jihoosetské vztahy

Území Jižní Osetie je obydleno již od starověku. Existují však dva názory na to, který národ jej obsadil jako první. Podle gruzínské verze se osetské kmeny začaly objevovat na území Kavkazu

⁵⁵ HUMAN RIGHTS WATCH. Georgia/Abkhazia: Violations of the Laws of War and Russia's Role in the Conflict. Vol. 7, No. 7. In: *Hrw.org*. [online]. Březen 1995. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: https://www.hrw.org/legacy/reports/1995/Georgia2.htm#P117_4464

⁵⁶ RIA NOVOSTI. Chronika gruzino-abchazského konfliktu v 1989-2008 gg. Spravka. (Kronika gruzínsko-abchazského konfliktu v rocích 1989-2008. Náповěда). [online]. *RIA Novosti*. 04.05.2008 [cit. 2018-02-14]. Dostupné z: <https://ria.ru/spravka/20080504/106510243.html>

již během 17.–18. století. Podle Osetů je to přesně naopak. Tvrdí totiž, že kavkazská teritoria jsou pro ně domovem až od nepaměti.

Z toho tedy pramení územní rozpory mezi oběma stranami. Z antropologického hlediska jsou Oseti Gruzínům vzdálenější než Abchazové. Jejich jazyk patří k íránské větvi, čímž se zcela odlišují jak od gruzínského, tak i abchazského jazyka.⁵⁷

*„Současný konflikt mezi vládou v Tbilisi a Jižními Osety svými kořeny sahá do let 1918-1921, tedy do období Gruzínské demokratické republiky (nezávislý gruzínský stát, který byl vyhlášen 26. května 1918 na území Zakavkazské federace bývalou Ruskou Impérií). Tedy vypuklo tři hlavní povstání jihoosetských obyvatel“.*⁵⁸ Po pádu Ruského Impéria popřela vláda Gruzínské demokratické republiky (která byla složena především z menševiků) nárok osetského národa na autonomní území. Naproti tomu Národní shromáždění Jižní Osetie vyhlásilo svou úplnou nezávislost na vládě v Tbilisi. Výsledkem bylo několik povstání, která byla krvavě potlačena tbiliskými armádními jednotkami. Tbilisti vojáci nejen potlačovali povstání, ale také zapalovali a obírali vesnice a malá osetská města, zabíjeli ženy a děti. Zbývající Oseti byli nuceni utíkat do Severní Osetie. Více než 20 000 lidí utíkalo přes horské přechody. Velká část zemřela hladem, nachlazením či na tyfus nebo cholera. Jedinou nadějí, kterou v té době obyvatelé Jižní Osetie měli, byla pomoc sovětského Ruska. Proto v období války za nezávislost Gruzie Oseti podporovali Rudou armádu. S nástupem sovětské nadvlády se situace v regionu stabilizovala, gruzínská menševická vláda byla odsouzena za genocidu, většina jihoosetských uprchlíků však zůstala na území Severní Osetie.

K dalšímu neméně brutálnímu konfliktu došlo až po pádu Sovětského svazu. V letech 1991–1992 došlo k tzv. Jihoosetské válce, která byla spjata především se snahou Tbilisi zavést centralizovaný stát a touhou Jižní Osetie po autonomii. Do konfliktu se, stejně jako v Abchazsko-gruzínské válce, zapojilo i Rusko, ale i v tomto případě nejen silami ozbrojených jednotek, ale i diplomatickými misemi.

Nehledě na několik obležení Cchinvali gruzínskými jednotkami přijala 29. května 1992 Nejvyšší rada Jižní Osetie zákon o státní nezávislosti Republiky Jižní Osetie. Ruský zásah, i když nebyl zčásti legitimní, a dokonce byl brutální, však přivedl strany konfliktu k jednacímu

⁵⁷ SOULEIMANOV, Emil a HOCH, Tomáš. *Role Ruska v konfliktech a oficiálních mírových procesech v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991-2008*. Praha: Auditorium, 2012. Str. 99. ISBN 978-80-87284-34-6. Str. 17-18

⁵⁸ Tamtéž. Str. 34

stolu. Již 24. června 1992 byly podepsány *Sochinské dohody* (neboli *Dagomysskije soglašenija*) mezi Ruskem a Gruzii o vyřešení gruzínsko-osetského konfliktu mírovou cestou.⁵⁹

Přes nepochybnou důležitost této dohody nedošlo jejím přijetím k zásadním změnám v politické situaci, neboť příčiny konfliktu nebyly odstraněny. V roce 2004, po svržení Ševarnadzeho, se nový prezident Saakašvili znovu pokusil začlenit separatistické regiony do gruzínského státu. Během roku 2004 došlo k bombardování Cchinvali gruzínskými ozbrojenými jednotkami. Saakašvili obvinil Rusko z podporování separatistických režimů na území nezávislého státu. Vláda Jižní Osetie naproti tomu prosila Moskvu o pomoc, díky které se následně podařilo Osetům odrazit nástup tbiliských jednotek. Již na podzim tak došlo ke stabilizaci situace.⁶⁰ Příčiny konfliktu však stále nebyly odstraněny, a proto v roce 2008 došlo k nové eskalaci.

⁵⁹ SOGLAŠENIJA O PRINCIPACH UREGULIROVANIIA GRUZINSKO-OSETINSKEGO KONFLIKTA. (Dohoda o zásadách řešení gruzínsko-osetinského konfliktu). Soči, 24. června 1992. [cit. 2018-02-17]. Text dokumentu v ruštině je dostupný z: <http://docs.cntd.ru/document/1902246>

⁶⁰ RIA NOVOSTI. Chronika gruzino-abchazského konfliktu v 1989-2008 gg. Spravka. (Kronika gruzínsko-abchazského konfliktu v rocích 1989-2008. Nápopvěda). [online]. *RIA Novosti*. 04.05.2008 [cit. 2018-02-14]. Dostupné z: <https://ria.ru/spravka/20080504/106510243.html>

III. Praktická část

Cílem praktické části práce je především ukázat platnost teoretických a historicko-kulturních východisek, kterým byly věnovány předchozí kapitoly, pomocí případové studie rusko-gruzínského ozbrojeného konfliktu z roku 2008.

Nejprve popíšu průběh konfliktu a označím nástroje diplomacie, které byly v určité fázi konfliktu využity jak účastníky, tak i třetími stranami. Jelikož sledovaný konflikt považujeme za zamrzlý (byl zahájen již před sto lety), zaměřím se především na to, o jaké řešení se pokoušelo Rusko, Gruzie i mezinárodní společnosti před rokem 2008. Zároveň také provedu analýzu příčin konfliktu, a to podle teorie J. Nyea. Dále budu popisovat jednotlivé fáze otevřeného konfliktu roku 2008. Prozkoumám, které diplomatické metody byly využity.

Druhým krokem bude zhodnocení vlivu diplomacie na řešení konfliktu. Byla role diplomacie jakožto nástroje pro vytváření vzájemné důvěry významná při stabilizaci situace? A jak vypadají diplomatické vztahy mezi účastníky dnes?

1. Rusko-gruzínský ozbrojený konflikt z roku 2008

Jak lze pochopit z předcházející kapitoly, vztahy samostatného gruzínského státu a jeho separatistických republik nikdy nebyly jednoduché. Je možné si všimnout, že i když etnické rozpory mezi těmito národy existovaly již od počátku jejich společné existence, v době, kdy se nacházely pod nadvládou jednoho velkého a silného státního uskupení (Ruského Impéria nebo SSSR), v oblasti shodných územních nároků mezi nimi velké rozpory nebyly. Konflikt byl v tzv. latentní fázi. V té době aktéři spíše neměli dostatečný důvod pro otevřený konflikt, nechtěli „*otevřeně artikulovat téma sporu a rozhodně vystoupit proti svému protivníkovi*“.⁶¹ Pouze idea internacionalismu, která byla základním konceptem sovětského vnímání světa, však dokázala dočasně zabránit nacionalistickým tendencím v celém kavkazském regionu.⁶²

Jak už bylo zmíněno v teoretické části, zabránit dalšímu negativnímu vývoji konfliktu lze pomocí mnohaúrovňové preventivní diplomacie. Avšak před velkými krizemi (a to před pádem Ruského Impéria a před rozpadem SSSR) ve vztazích Gruzie a jejich separatistických regionů

⁶¹ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. Str. 206. ISBN 80-7178-390-0. Str. 50

⁶² SOULEIMANOV, Emil, ed. *Rusko a postsovětský prostor: sborník příspěvků*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. Str. 372. ISBN 978-80-86861-95-1. Str. 128-132

nebyly žádné diplomatické nástroje pro vyřešení existujících nacionálních rozporů využity. K manifestaci a eskalaci konfliktu dochází v době určité nestability, spojeno je to především s nároky na území. Vyřešení rozporů mezi Gruzii a jejími separatistickými regiony pomocí preventivní diplomacie se po rozpadu Ruského Impéria nepodařilo. Konflikt rychle eskaloval, k deeskalaci došlo až po nástupu sovětské vlády.

1.1 Diplomacie a mírové procesy před konfliktem roku 2008

V 90. letech 20. století, po pádu SSSR, došlo k nové eskalaci zmrzlého konfliktu. Nyní však mezinárodní společenství i jednotlivé strany konfliktu usilovaly o mírové řešení. Jednak kvůli sílící úloze mezinárodních organizací v řešení mezinárodních rozporů, jednak z ekonomických důvodů (jak už bylo zmíněno dříve, Gruzie jako tranzitní region hraje velkou roli v transportu ropy z Kaspického moře do oblasti Černého moře).

K regulaci konfliktu přispěla z mezinárodních organizací na začátku 90. let především OBSE, která v roce 1992 vyslala svou dlouhodobou misi s cílem zprostředkovat možnosti jednání a přispět k mírovému řešení konfliktu mezi válčícími stranami. Po zklidnění situace zde ponechala své jednotky za účelem další pomoci při jednání a zabezpečení preventivních opatření.⁶³

Další významnou roli v regulaci konfliktu zastávala OSN. *Rezoluce OSN číslo 858 z roku 1993* vyhlásila misi UNOMIG za účelem dodržování dohody o příměří mezi abchazskými a gruzínskými vojáky ze dne 27. července 1993.⁶⁴ Mandát UNOMIG byl prodloužen i po ukončení otevřeného konfliktu, od té doby mise zahrnovala také dohlížení nad dodržováním lidských práv v regionu podle *Rezoluce OSN číslo 1077*⁶⁵

I přes snahu mezinárodního společenství zůstávala celková situace v oblasti velmi nestabilní. Hlavními destabilizujícími faktory, které ohrožovaly bezpečnostní situaci, byly zločiny a

⁶³ SURVEY OF OSCE LONG-TERM MISSIONS AND OTHER OSCE FIELD ACTIVITIES. OBSE, Vídeň, 12. září 2006. [cit. 2018-03-02]. Text dokumentu v angličtině je dostupný z: https://web.archive.org/web/20070509180639/http://www.osce.org/documents/cpc/2005/08/3242_en.pdf

⁶⁴ REZOLUCE Č. 858. OSN, 24. srpna 1993. [cit. 2018-03-02]. Text dokumentu v angličtině je dostupný z: [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/858\(1993\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/858(1993))

⁶⁵ OSN. Office for Protection of Human Rights in Abkhazia, Georgia Should be Part of UNOMIG, Security Council Decides. In: *Un.org*. [online]. 22.10.1996 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/1996/19961022.sc6283.html>

bezpráví páchané na civilním obyvatelstvu. Místní obyvatelstvo si navíc neustále stěžovalo, že je terorizováno a zastrašováno nezákonnými ozbrojenými skupinami. Bylo opakovaně zaznamenáno porušení dohody o příměří a omezení volného pohybu pracovníků UNOMIG.⁶⁶

Mírových a preventivních procesů 90. let se účastnilo i Rusko. S jeho pomocí byla podepsána *Sočinská dohoda*. Podle ní byla zřízena dozorovací mise z jednotek účastníků konfliktu (ruské, gruzínské, abchazské a osetské jednotky), jejímž úkolem bylo „zajistit bezpečnostní režim v konfliktní zóně“.⁶⁷

Na istanbulském summitu OBSE, který probíhal v roce 1999, vyjádřilo mezinárodní společenství spokojenost nad úspěšným zprostředkováním dialogu mezi konfliktními stranami pomocí misí OBSE a OSN. Kritizovalo ale dezintegrační procesy v regionu a přímo odsuzovalo všechny účastníky, kteří tyto procesy podporují. Podle rozhodnutí OBSE mělo Rusko odsunout část svých mírových sil z Gruzie.⁶⁸

V druhé polovině 90. let 20. století světové společenství využilo diplomatické praktiky peace enforcementu, aby donutilo strany konfliktu k mírovému jednání, a následně peacekeeping k prevenci opětovného vypuknutí násilí. Zajistit dlouhotrvající mír se však nepodařilo. Jednak kvůli nevyřešeným otázkám uvnitř gruzínského státu, jednak kvůli nedostatku nástrojů preventivní mnohaúrovňové diplomacie: neproběhlo totiž žádné mezinárodní jednání (až na Sočinské dohody) s představiteli Jižní Osetie a Abcházie, nebyly vybudovány komunikační cesty jak shora dolů, tak i zdola nahoru, což de facto znamenalo, že konflikt na území Gruzie skončil dissenzem, nesoudržností zájmů a cílů účastníků.

Situace v regionu začala znovu eskalovat při nástupu nového mladého gruzínského prezidenta Michaela Saakašviliho. „*Saakašvili ve snaze získat přízeň nacionálně a patrioticky naladěné*

⁶⁶ OSN. Gruzija – MOONNG. Spravočnaja informacija. (Gruzie – UNOMIG. Referenční informace). In: *Un.org*. [online]. 2004 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.un.org/ru/peacekeeping/missions/past/unomig/unomigbackgr.htm>

⁶⁷ SOGLAŠENÍJA O PRINCIPACH UREGULIROVANIIJA GRUZINSKO-OSETINSKOGO KONFLIKTA. (Dohoda o zásadách řešení gruzínsko-osetinského konfliktu). Soči, 24. června 1992. [cit. 2018-02-17]. Text dokumentu v ruštině je dostupný z: <http://docs.cntd.ru/document/1902246>

⁶⁸ STAMBULSKÝ DOKUMENT 1999. (Istnabulský dokument 1999). OBSE, Istanbul, 1999 [cit. 2018-02-18]. Text dokumentu v ruštině je dostupný z: <https://www.osce.org/ru/mc/39573?download=true>

veřejnosti ... opakovaně zdůrazňoval, že považuje znovunastolení územní celistvosti země za prioritní úkol a je ochoten toho dosáhnout veškerými – nejen nevojenskými – prostředky“.⁶⁹

Snaha Saakašviliho vyústila v další eskalaci konfliktu. A nyní se ve hře objevil nový aktér – USA v čele NATO. Přestože je Spojeným státům citlivost otázky Kavkazu pro Rusko zcela jasná, drobnými kroky prosazují své, především ekonomické, zájmy a podporují protiruské nálady v Gruzii. Ke stabilizaci vztahů mezi Gruzii, jejími separatistickými regiony a Ruskem to rozhodně nepřispělo. Naopak. Malé ozbrojené střety, nehledě na zásahy mezinárodních organizací, pokračovaly ve větší intenzitě (např. Kodorská krize) až do roku 2008.

1.2 Průběh konfliktu

Za vrchol konfrontace lze označit otevřený srpnový konflikt v roce 2008. Již na začátku léta 2008 začaly být oboustranné přestřelky mezi separatisty a gruzínskými vojáky čtenější. Civilní obyvatelstvo utíkalo z regionu.⁷⁰

V noci ze 7. na 8. srpna zahájila Gruzie ofenzivní operaci proti Jižní Osetii. Spolu s odpalováním granátometů začali gruzínští vojáci postupovat směrem k východní části města Cchinvali. Ráno bylo území Jižní Osetie bombardováno. Ve druhé polovině dne se gruzínským jednotkám podařilo převzít kontrolu nad většinou Cchinvali. Podle ruské strany gruzínská armáda úmyslně napadla základny ruských mírotvůrců v Cchinvali. Gruzínská strana oponovala, že akce gruzínské armády v Jižní Osetii byly reakcí na porušování příměří ze strany separatistů, kteří prý napadli civilní obyvatelstvo.⁷¹

Odpoledne 8. srpna ruský prezident Dmitrij Medveděv posílá do Jižní Osetie na podporu mírových ruských sil další pozemní jednotky. Zdůvodňuje to tím, že gruzínský akt agrese je možné chápat jako projev genocidy civilního obyvatelstva a Rusko má za úkol chránit ruské

⁶⁹ SOULEIMANOV, Emil, ed. *Rusko a postsovětský prostor: sborník příspěvků*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. Str. 372. ISBN 978-80-86861-95-1. Str. 228

⁷⁰ KORRESPONDENT. Zonu gruzino-osetinského konfliktu pokinuli bolee 2,5 tys. člověk. (Více než 2,5 tisíc lidí opustilo zónu gruzínsko-osetského konfliktu). [online]. *Korrespondent*. 04.08.2008 [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <https://korrespondent.net/world/542928-zonu-gruzino-osetinskogo-konflikta-pokinuli-bolee-25-tys-chelovek>

⁷¹ REGNUM. Gruzija načala vojnu – Tbilisi podtverdil namerenje rešit gruzino-osetinskij konflikt silovym putjem. (Gruzie zahájila válku – Tbilisi potvrdil záměr řešit gruzínsko-osetský konflikt silou). [online]. *REGNUM*. 08.08.2008 [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <https://regnum.ru/news/1037978.html>

civilní obyvatelstvo Jižní Osetie.⁷² Současně s tím byla v Abcházii zahájena operace ruských a abchazských smíšených armádních jednotek s cílem dobýt zpět Kodorské soutěsky. Operace trvala jenom čtyři dny a abchazským jednotkám se podařilo úspěšně obsadit území, jelikož veškeré gruzínské síly byly v té době soustředěny u Cchinvali, a následně s postupem ruské armády byly využity na ochranu Tbilisi.⁷³

Dne 9. srpna gruzínské jednotky opustily Cchinvali. Boj ruské a gruzínské armády se rozšířil mimo území Jižní Osetie, dále na území Gruzie.

Dne 10. srpna ruská armáda pokračovala v přesunu dále na území Gruzie. Bombardovala a obsadila města Zugdidi a Gori, což vyvolalo ostrou kritiku světového společenství.⁷⁴ Ruská strana nikdy nepřiznala svou účast na bombardování civilních měst.

Zároveň s pozemními operacemi se uskutečnil boj mezi ruskými a gruzínskými námořními jednotkami v Černém moři u břehu Abcházie. Operace proběhla úspěšně pro ruské námořnictvo.⁷⁵

Dne 12. srpna byl přesun ruských jednotek pozastaven. Medveděv prohlásil, že se rozhodl dokončit operaci, která měla za cíl *přinutit Gruzii k míru*. Ovlivněno to bylo také velkým tlakem světového společenství. Podle organizace Human Rights Watch se situace v regionu blížila k humanitární krizi velkého měřítko, a to jak na území Gruzie, tak zřejmě také na území jejích separatistických regionů.⁷⁶

Do Moskvy zamířil francouzský prezident Nicolas Sarkozy, aby zajistil mírový proces mezi Ruskem a Gruzií (Francie byla v té době předsednickou zemí EU a snažila se o ukončení

⁷² LE MONDE. La Géorgie et la Russie s'affrontent pour le contrôle de l'Ossétie du Sud. (Gruzie a Rusko se střetávají kvůli kontrole Jižní Osetie). [online]. LE MONDE. 08.08.2008 [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/europe/article/2008/08/08/violents-affrontements-en-ossetie-du-sud_1081796_3214.html

⁷³ KACHAYEV, Ilya. Abkhaz separatists strike disputed Georgia gorge. [online]. REUTERS. 09.08.2008 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-georgia-abkhazia-kodori/abkhaz-separatists-strike-disputed-georgia-gorge-idUSL932653720080809>

⁷⁴ HARDING, Luke. I got my children out minutes before the bombs fell. [online]. THE GUARDIAN. 11.08.2008 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/11/georgia.russia11>

⁷⁵ REUTERS. Russian navy sinks Georgian boat: Defence ministry. [online]. REUTERS. 10.08.2008 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-georgia-ossetia-boat/russian-navy-sinks-georgian-boat-defence-ministry-idUSLA56070520080810>

⁷⁶ HUMAN RIGHTS WATCH. Russia/Georgia: Militias Attack Civilians in Gori Region. Russia Should Curb Militias and Allow in Humanitarian Aid. [online]. In: Hwr.org. 17.08.2008 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://pantheon.hrw.org/legacy/english/docs/2008/08/16/georgi19630.htm>

konfliktu). Bez zásahu mezinárodního společenství by mohlo dojít k další eskalaci konfliktu. Díky zásahu francouzské vlády se podařilo zprostředkovat podpis *Šestibodového plánu o ukončení bojů*, připraveného Sarkozym. Plán obsahoval šest principů, které by měly zastavit sílící násilí v regionu, a to:

1. Nepoužívat síly.
2. Konečné ukončení vojenských akcí.
3. Volný přístup k humanitární pomoci (a umožnění návratu uprchlíků).
4. Gruzínské vojenské síly se musí stáhnout do svých základů.
5. Ruské vojenské síly se musí vrátit na hranice, kde se nacházely před zahájením vojenské akce.
6. Zahájení mezinárodních diskusí o způsobech zajištění trvalé bezpečnosti v Abcházii a Jižní Osetii.⁷⁷

K podpisu planu došlo ve dnech 12. až 16. srpna za podpory francouzské a americké strany. Představitelé stran se souhlasili s podmínkami planu, ale se osobně k podpisu dohody nesešli. V době, kdy probíhalo podepsání, se ruské armádní jednotky stále nacházely poblíž Tbilisi. Stahovat své jednotky Rusko začalo až po podepsání mírového plánu.

1.3 Výsledky konfliktu

Výsledky pětidenní rusko-gruzínské války byly následující:

1. Podle několika zdrojů přiznala Ruská federace 67 ruských vojáků zabitých během konfliktu v srpnu 2008. Celkem 283 ruských vojáků bylo zraněno. Podle zprávy gruzínské vládní komise bylo zabito 412 gruzínských vojáků a civilistů, zraněno bylo téměř 1750 osob. Ze strany Jižní Osetie, podle prokurátora Jižní Osetie Taimurazu Khugaevu: „*Informace získané výzkumem naznačují, že počet obětí činí 1 694 osob. Z tohoto počtu dosud bylo prohlášeno více než 500 lidí za mrtvé. Z toho absolutní většina civilních obyvatel*“⁷⁸

⁷⁷ SIX POINT PEACE PLAN. Moskva-Tbilisi, 12-16. srpna 2008. [cit. 2018-03-01]. Text dokumentu ve francouzštině je dostupný z: <http://smr.gov.ge/Uploads/9bbbc7.pdf>

⁷⁸ INTERFAX. Žertvy gruzínskoj agresie. (Oběti gruzínské agrese) [online]. *Interfax*. 17.09.2008 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <http://www.interfax.ru/russia/33259>

Je však nutné zmínit, že Rusko-gruzínský konflikt je charakteristický velkou asymetrií informací. V této době se začal aktivně používat termín „informační válka“, obrovský objem nedůvěryhodných informací a útoky na zpravodajské portály byly typickými pro obě strany konfliktu. Mezinárodní masmédia také často používala nedůvěryhodné, zkreslené informace ve svých zprávách. Klamná informace se šířila rychle díky internetu. V důsledku toho dnes nelze přesně vyčíslit škody a lidské ztráty zapříčiněné konfliktem jak ze strany Gruzie, tak i ze strany Ruska a Jižní Osetie.

2. Dne 26. srpna 2008 Rusko uznalo nezávislost Jižní Osetie a Abcházie. Nezávislost Jižní Osetie následně uznaly další 4 státy OSN: Venezuela, Nikaragua, Nauru a Tuvalu. Podle E. Souleimanova a T. Hocha: *„K aktu mezinárodního uznání Abcházie a Jižní Osetie se pojí výrazná ekonomická a vojenská pomoc ze strany Ruské federace, která de facto dává oběma státům silnou pozici ke striktně zamítavému stanovisku k jednání s Tbilisi ohledně plošného návratu uprchlíků či dořešení politického statusu v jakékoliv formě autonomie či federace s vertikálním rozložením pravomocí mezi Suchumi a Cchinvali na straně jedné a Tbilisi na straně druhé. Elity těchto států hovoří v posledních letech o tom, že jakékoliv jednání s Gruzii musí vycházet z uznání jejich nezávislosti, což však Gruzie rezolutně odmítá, neboť na základě zákona o okupovaných územích nadále považuje oba tyto regiony za integrální součást svého svrchovaného území, jež je momentálně okupována Ruskem“*.⁷⁹ Z toho lze vyvodit, že i když byla eskalační fáze konfliktu roku 2008 ukončena a již od podzimu je možné zaznamenat postupné deeskalační kroky, neznamená to však, že dojde k vyřešení rusko-gruzínských otázek. Problémy ve vztazích mezi Gruzii a jejími separatistickými regiony to navíc prohloubilo a zkomplikovalo. Nenastala tak fáze postkonfliktního vyrovnávání vztahů a budování míru. Naopak. Konflikt se vrátil do svého předchozího stadia, a to do stadia zamrzlého konfliktu.
3. Podle plánu Sarkozy-Medvědeva Rusko dokončilo stažení zbytků svých jednotek z Gruzie až 8. října. Od roku té doby však zůstávají ozbrojené posádky ruských vojsk oficiálně v Abcházii a Jižní Osetii (včetně území, která před válkou ovládla Gruzie).⁸⁰

⁷⁹ SOULEIMANOV, Emil a HOCH, Tomáš. *Role Ruska v konfliktech a oficiálních mírových procesech v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991-2008*. Praha: Auditorium, 2012. Str. 99. ISBN 978-80-87284-34-6. Str. 8-9

⁸⁰ CIVIL GEORGIA. Russia Tells U.S. it will Keep Troops in S.Ossetia, Abkhazia. [online]. *Civil Georgia*. 12.09.2008 [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=19479>

4. V srpnu gruzínský parlament přijal jednomyslné rozhodnutí o ukončení členství Gruzie v CIS. Gruzie však zůstává otevřená k podpisu dvoustranných dohod o spolupráci se zeměmi CIS založené na respektování územní celistvosti a vzájemných zájmů.
5. Události konfliktu způsobily obrovskou reakci veřejnosti. Západní investoři například začali stahovat své peníze z ruské ekonomiky, Rusko teď totiž považovali za nedůvěryhodného partnera.
6. 15. září 2008 byla zřízena komise s cílem podporovat spolupráci mezi Gruzii a NATO NATO ze své strany slíbilo podporu „*plné nezávislosti, svrchovanosti a územní celistvosti Gruzie uznávaných mezinárodním právem a rezolucí Rady bezpečnosti OSN*“.⁸¹ Rusko-gruzínský konflikt dokončil formování prozápadní orientace Gruzie. Vztahy mezi Ruskem a Gruzii zůstávají napjaté i dnes. Navíc ode dne formálního uznání suverenity Abcházie a Jižní Osetie Ruskem s ním Gruzie přerušila jako projev protestu veškeré diplomatické styky.

1.4 Příčiny konfliktu

Na příčiny konfliktu z roku 2008 lze nahlížet jako na komplex problematických otázek, které nebyly vyřešeny během staletí. Pro jejich lepší pochopení je třeba je prozkoumat pomocí teorie konfliktu amerického politologa K. Waltze, v doplnění J. Nyea, kterou jsem zmiňovala již v první kapitole své práce. Tyto příčiny je tedy potřeba rozdělit a prozkoumat je v souvislosti s úrovní kauzality, do níž patří.

1) Individuální úroveň.

Na individuální úrovni se nachází osobnost energického gruzínského prezidenta Saakašviliho. Mladý politik získal popularitu otevřenou kritikou Ševarnadzeho politiky lavírování mezi Ruskem a Západem. Po svržení Ševarnadzeho během Růžové revoluce se stal Saakašvili prezidentem Gruzie a naznačil jasný směr vývoje gruzínského státu na Západ. Nejenže hovořil o vstupu do NATO, ale začal také aktivně vyjednávat podmínky. Gruzie již v roce 2004 začala vyjednávat s NATO plán individuálního

⁸¹ FRAMEWORK DOCUMENT ON THE ESTABLISHMENT OF THE NATO-GEORGIA COMMISSION. NATO. Tbilisi, 15. září 2008. [cit. 2018-03-10]. Text dokumentu v angličtině je dostupný z: <https://www.nato.int/docu/pr/2008/p08-114e.html>

partnerství (IPAP).⁸² Saakašvili uvažoval o tom, že NATO bude protiváhou Rusku na Kavkazu a pomůže mu uskutečnit plán integrace Jižní Osetie a Abcházie do gruzínského státu (a to nejen mírovými prostředky), bez ohledu na jejich pevné vztahy s Ruskem. S osobností Saakašviliho tak lze spojit novou etapu zvýšení napětí jak ve vztazích Gruzie s Ruskem, tak i ve vztazích Gruzie s Jižní Osetií a Abcházíí.

2) Vnitrospolečenská nebo státní úroveň

Na státní úrovni zkoumání příčin konfliktu je třeba věnovat pozornost vnitřním politickým a sociálním faktorům. Otázka teritoriálního určení republik Abcházie a Jižní Osetie existovala již v době po rozpadu Ruského Impéria. Po nástupu SSSR byla vyřešena na necelých sto let, ale po jeho padu se stala znovu aktuální. Nároky na tato území vznášejí jak gruzínská strana, tak i abchazská a jihoosetská. Každý z těchto národů totiž považuje území za svou historickou kolébku a na jiné národy nahlíží spíše jako na okupanty. V souvislosti s tím vznikají od 90. let minulého století etnické rozpory, které využívaly k dosažení svých zájmů jak gruzínští politici, tak i ruská strana. Vyhlášení programu integrace regionu Abcházie a Jižní Osetie a případná změna jejich postavení v soustavě gruzínského státu se stala poslední kapkou před vypuknutím ozbrojeného konfliktu roku 2008.

3) Mezinárodní systémová úroveň

Mezinárodní systémovou úroveň lze prozkoumat ze dvou úhlů pohledu: strukturálního a procesního. Pokud se podíváme na strukturu rozložení moci v regionu před začátkem celkového komplexu gruzínsko-ruských, gruzínsko-jihoosetských a abchazských konfrontací, lze zaznamenat, že svého vrcholu konfrontace dosáhly až po pádu hegemonu unipolárního regionálního systému. To vedlo k vytvoření určitého mocenského vakua v různých částech regionu, zejména na hranicích s Ruskem, kvůli kterému se napětí ve vztazích zvýšilo. Za skoro 20 let se do roku 2008 rychlý tranzit od unipolárního k multipolárnímu uspořádání regionu neuskutečnil, a proto z nedostatku podpory nadstátních a regionálních aliancí, které jsou nezbytnou součástí multipolárního systému, vypukl ozbrojený konflikt.

⁸² NATO. NATO-Georgia relations. How did relations with Georgia evolve? [online]. In: *Nato.int*. 18.04.2008 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20080814194113/http://www.nato.int/issues/nato-georgia/evolution.html>

Z procesního úhlu pohledu, jak už bylo řečeno, se politika Saakašviliho orientovala na západní integraci a na začlenění Gruzie do NATO. Se silným politickým sousedem na severu se Tbilisi nepodařilo navázat důvěryhodné vztahy, jednak kvůli obavám z ruské agrese na hranicích, jednak kvůli iracionální jednosměrné politice prezidenta Saakašviliho.

2. Rusko-gruzínská válka v mezinárodní dimenzi.

Mezinárodní společenství definitivně odsuzovalo zvýšení násilí a diplomatické napětí v regionu Kavkazu. Pětidenní válka v Jižní Osetii byla označena za humanitární katastrofu a přitáhla pozornost jak států a mezinárodních bezpečnostních organizací, tak i nevládních mezinárodních organizací.

NATO

Postoj vedení NATO ke konfliktu se shoduje s postojem Gruzie. NATO odsuzuje ruskou aktivitu v regionu jako protiprávní. Vidí totiž ruské mírové síly jako okupantské. Zastává názor, že Rusko se snaží odvrátit přirozenou integraci Gruzie s jejími separatistickými regiony a „předělat mapu Evropy“. ⁸³

NATO reagovalo na srpnovou krizi jednoznačně. Generální tajemník NATO v letech 2004–2009 Jakob Gijsbert de Hoop Scheffer obvinil ruskou stranu z porušování celistvosti gruzínského státu. Mimořádné zasedání Severoatlantické rady 19. srpna 2008 navíc „vyjádřilo nespokojenost nad nepřiměřenou vojenskou aktivitou Ruska, což je neslučitelné s mírotvornou rolí Ruska v separatistických regionech Jižní Osetie a Abcházie, a vyzvalo k okamžitému stažení vojsk z oblastí, které Rusko muselo opustit podle podmínek dohody šesti bodů“. ⁸⁴ Není překvapením, že USA nejen nepřiznaly nezávislost Abcházie i Jižní Osetie a odmítly legitimnost referenda o jejich odpojení od Gruzie, ale vyzvaly také Rusko, aby odvolalo uznání

⁸³ THE PRESIDENT OF GEORGIA MIKHEIL SAKASHVILI'S STATEMENT. Press Office of the President of Georgia. Tbilisi, 26. srpna 2008. [cit. 2018-03-16]. Text dokumentu v angličtině je dostupný z: <http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?p=2312&i=1>

⁸⁴ NATO. Relations with Georgia. [online]. In: *Nato.int*. 16.01.2018 [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_38988.htm

separatistických regionů suverénními, což by podpořilo vybudování celistvého gruzínského státu.⁸⁵

OSN

Od samého počátku konfliktu v Jižní Osetii jej OSN považovala za konflikt vysoké závažnosti. Dne 8. srpna se uskutečnilo mimořádné zasedání Rady bezpečnosti OSN, jednotného východiska konfliktu se však dosáhnout nepodařilo kvůli odlišným názorům na situaci, zejména Ruska na jedné straně a USA a Gruzie na druhé. Dne 10. srpna tajemník OSN Ban Ki-Moon vyzval, aby byly z oblasti gruzínsko-osetského konfliktu staženy všechny vojenské kontingenty, které nebyly schváleny mezinárodními dohodami. Dále vyzval všechny strany, aby respektovaly územní celistvost států a podnikly kroky k předcházení humanitární krize v Jižní Osetii. Vyjádřil také obavy z „šíření násilí mimo zónu gruzínsko-osetského konfliktu“ a zejména z rostoucího napětí v konfliktní zóně Abcházie.⁸⁶ OSN také podpořila aktivitu francouzského prezidenta, jejímž účelem bylo zprostředkování podpisu míru mezi stranami konfliktu.

Navzdory tomu, že Rusko uznalo nezávislost Abcházie a Jižní Osetie, což zřejmě bylo v rozporu s dříve zjištěným závazkem OSN o uznání územní celistvosti Gruzie, se mise OSN UNOMIG snažila pokračovat ve své mírotravné aktivitě v regionu. Pozorovatelská mise OSN v Gruzii prohlásila, že je třeba zajistit dodržování ustanovení dohody ze dne 14. května 1994 o zastavení palby. Jenže již v červnu 2009 byla činnost mise OSN omezena kvůli neshodám mezi stálými členy Rady bezpečnosti v otázce územní celistvosti Gruzie. Rusko potřebovalo vnést změny v rezoluci a označit Abcházii a Jižní Osetii za nezávislé státy, což by de facto znamenalo uznání suverenity separatistických gruzínských regionů. Pro ostatní členy Rady bezpečnosti byla však tato nabídka nepřijatelná, a proto rezoluci o prodloužení mise OSN v Gruzii Rusko vetovalo. Mise UNOMIG přestala provádět svou aktivitu v regionu.⁸⁷

⁸⁵ KOMMERSANT. Sovet NATO prizval Rossiju peresmotret rešenije o priznanii nezavisimosti Abchazii a Južnoj Osetii. (Rada NATO vyzvala Rusko, aby přehodnotilo rozhodnutí o uznání nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie). [online]. *Kommersant*. 27.08.2008 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/1017071>

⁸⁶ OSN. Pan Gi Mun prizval k vyvodu rossijskich i gruzinskych vojsk iz Južnoj Osetii. (Ban Ki-moon vyzval k stažení ruských a gruzínských jednotek z Jižní Osetie). [online]. *In: Un.org*. 11.08.2008 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <https://news.un.org/ru/story/2008/08/1129611>

⁸⁷ KOLOBOV, O.A., KOROTYŠEV, A.P., MINAJEV, N.A. Učastije Organizacii objedinennyh nacij v postkonfliktnom uregulirovanii v Abchazii i Južnoj Osetii: Ocenki effektivnosti. (Účasti Organizace spojených národů v postkomunitárním vyrovnání v Abcházii a Jižní Osetii: hodnocení výkonnosti). *Vestnik Nižegorodskogo universiteta im. N.I. Lobočevskogo*. [online]. Nižnij Novgorod: Federalnoje gosudarstvennoje avtonomnoje obrazovatel'noje učreždenije vyššego obrazovanija „Nacional'nyj issledovatel'skij Nižegorodskij gosudarstvennyj

Evropská unie

Již v předchozí podkapitole bylo zmíněno, jakou důležitou, dá se říct i klíčovou, úlohu hrál zásah Evropské unie, a zejména její předsednické země Francie v čele s prezidentem Nicolasem Sarkozym. Po podepsání šestibodové mírové dohody (která se také někdy nazývá dohoda Sarkozyho–Medveděva, jelikož návrh tří bodů francouzského prezidenta požadoval ruský prezident ještě rozšířit o další tři body, jinak odmítne smlouvu podepsat) se EU nepřestala zajímat o problematiku nejen rusko-gruzínských vztahů, ale také vztahů Ruska s celým regionem SNS. EU stále více označuje za nezbytné vyřešit zejména etnické a politické konflikty na území Kavkazu (to se týká nejen konfliktů v Jižní Osetii a Abcházii, ale také např. konfliktu na Náhorním Karabachu).⁸⁸

V své zářijové Rezoluci z roku 2008 Evropský parlament zdůrazňuje, že bude podporovat i nadále suverenitu a integritu gruzínského státu jako celistvého teritoriálního a politického útvaru. Rezoluce označila rusko-gruzínský konflikt za „*konflikt s dalekosáhlými důsledky*“, který může ovlivnit i vztahy mezi Ruskem a EU. Vyzývá také Rusko k zastavení agrese, stažení vojenských jednotek a také k respektování suverenity a celistvosti Gruzie.⁸⁹ Faktické označení Ruska za hlavního viníka ozbrojeného konfliktu zřejmě vyvolalo rozhořčenou reakci ze strany ruského vedení,⁹⁰ což přivedlo k zhoršení nejen diplomatických ale také i ekonomických vztahů (zmrazení velkého mezinárodního projektu Nabucco). Zároveň se zhoršením vztahů s Ruskem začíná EU věnovat větší pozornost navázání vztahů s Gruzii v rámci nově vyhlášeného „*východního partnerství*“.⁹¹

universitet im. N.I.Lobočevskogo, č.5 (1), 2011, str. 255-259. [cit. 2018-03-20]. ISSN 1993-1778. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/uchastie-organizatsii-obedinennyh-natsiy-v-postkonfliktnom-uregulirovanii-v-abhazii-i-yuzhnoy-osetii-otsenki-effektivnosti>

⁸⁸ JUN, S.M. Evropejskaja politika sosedstva i uregulirovanije postsovětskych konfliktov. (Evropská politika sousedství a řešení postsovětských konfliktů). Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. [online]. Federalnoje gosudarstvennoje avtonomnoje obrazovatel'noje učreždenije vyššego obrazovanija „Nacional'nyj issledovatel'skij Tomskij gosudarstvennyj universitet“, č. 375, 2013, str. 112-115. [cit. 2018-03-20]. ISSN 1561-7793. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/evropejskaya-politika-sosedstva-i-uregulirovanie-postsovetskih-konfliktov>

⁸⁹ EUROPEAN PARLIAMENT RESOLUTION OF 3 SEPTEMBER 2008 ON THE SITUATION IN GEORGIA. European Parliament. Brussels, 3. září 2008. [cit. 2018-03-23]. Text dokumentu v angličtině je dostupný z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0396+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>

⁹⁰ KOMMERSANT. Evroparlament povysil golosa na Rossiju. (Evropský parlament zvýšil hlas na Rusko). [online]. Kommersant. 04.09.2008 [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/1020331>

⁹¹ JUN, S.M. Evropejskaja politika sosedstva i uregulirovanije postsovětskych konfliktov. (Evropská politika sousedství a řešení postsovětských konfliktů). Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. [online].

3. Zhodnocení role diplomacie v řešení rusko-gruzínského konfliktu z roku 2008. Rusko-gruzínské diplomatické vztahy dnes.

Nelze popřít významnou úlohu a důležitost diplomatického zásahu EU a dalších aktérů ze třetí strany ve snaze o vyřešení Rusko-gruzínského konfliktu. V tomto případě však můžeme mluvit jen o vyřešení eskalační etapy pětidenní války roku 2008. Ustanoven byl tzv. realistický mír, což znamená nepřítomnost války, k procesu postkonfliktního urovnání však nedošlo. Rusko-gruzínské vztahy dodnes zůstávají napjaté a zatím nejsou patrné žádné vnější politické kroky, které by svědčily o uvolnění tohoto napětí. Konflikt zůstane otevřeným až do té doby, dokud nebude vyřešena otázka celistvosti Gruzie. Separatistické regiony Abcházie a Jižní Osetie budou uznané jako suverénní státy (to je však málo pravděpodobné), nebo se vrátí ke Gruzii (dobrovolně, či donucením), a to s určitou autonomií. Problematika určení autonomie a suverenity ale zůstává dodnes nejtěžší výzvou pro mezinárodní společenství.

Účinnost diplomatických zásahů v rusko-gruzínských vztazích lze sledovat podle časového rámce:

Z předchozích kapitol, které popisují celkový vývoj rusko-gruzínských diplomatických vztahů, lze vyvodit, že diplomatické nástroje byly efektivnější v době, kdy Gruzie souhlasila s udělením určité autonomie Abcházii a Jižní Osetii, rozšířila funkce místních parlamentů a snažila se nezasahovat do interních věcí republik.

Diplomatické nástroje jako peacekeeping a peace enforcement hrály spíše pozitivní roli v regulaci občanských válek na začátku 90. let 20. století. Zůstávaly ale stále určité kontradikce v rusko-gruzínských vztazích a v chování všech účastníků konfliktu. Byly podepsány mírové dohody a smlouvy, které stanovily podmínky pro činnost mírových sil v teritoriích Gruzie. OBSE vystupovala jako prostředník mírových jednání mezi Gruzii a jejími separatistickými regiony, a v určité míře jako ručitel jejich plnění. Bezpečnostní režim v regionu navíc od té doby kontrolovaly jednotky jak CIS, tak i UNOMIG, což bylo zřejmým příkladem bezpečnostní spolupráce nejen účastníků konfliktu, ale i celého světa.

Na druhé straně diplomatické prostředky nedokázaly vyřešit příčiny samotného konfliktu. I když se podařilo zastavit otevřené násilí, lze si všimnout absence další diplomatické spolupráce,

Federalnoje gosudarstvennoje avtonomnoje obrazovatel'noje učreždenije vysšego obrazovanija „Nacional'nyj issledovatel'skij Tomskij gosudarstvennyj universitet“, č. 375, 2013, str. 112-115. [cit. 2018-03-20]. ISSN 1561-7793. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/evropejskaya-politika-sosedstva-i-uregulirovanie-postsovetских-konfliktov>

jak na místní, tak i na nadstátní úrovni, a vzájemné propojenosti lokálních, státních a mezinárodních institucí (tzn. multi-track diplomacy nebo mnohaúrovňová diplomacie), které by mohly dosáhnout pozitivních výsledků a zabránit další eskalační etapě konfliktu.

Postkonfliktní zásah mezinárodních organizací lze určitě v rámci řešení konfliktu hodnotit celkově pozitivně, nepodařilo se však navázat adekvátní vztahy mezi Gruzii a separatistickými regiony. Gruzínské vedení v čele s Ševarnadzem si očividných problémů na hranicích státu raději nevšímalo. To se však změnilo s příchodem nové vlády Saakašviliho. Nevyřešená otázka celistvosti Gruzie se znovu stala naléhavou.

V době konfliktu mezi Ruskem a Gruzii z roku 2008 systém bilaterální diplomacie selhal. Příčinou, proč se těmto státům nepodařilo dohodnout, byla Saakašviliho aktivní protiruská kampaň. Lze pochopit jeho snahu o začlenění Gruzie do NATO jakožto garanta ochrany proti ruské agresi, ale zároveň s tím se nedokázal ve své politice zaměřit na proruské obyvatelstvo státu, zmírnit napětí v separatistických regionech.

Moskva navíc neusilovala o navázání lepších diplomatických vztahů s Tbilisi. Naopak otevřeně podporovala samostatnou politickou činnost Jižní Osetie a Abcházie. Vladimir Putin v dubnu roku 2008 slíbil poskytnout veškerou potřebnou pomoc regionům, které se obávají následků vstupu Gruzie do NATO: „*Ruská strana má v plánu dále rozšířit a prohloubit různorodou praktickou spolupráci s Abchází a Jižní Osetií ve prospěch jejich národů a v zájmu zajištění míru, bezpečnosti a stability v regionech*“.⁹²

Úspěšnost bilaterálního jednání za takových podmínek nebyla možná. Třetí strana, která by vystupovala jako mediátor, byla nutná. Mise mezinárodních organizací, které kontrolovaly bezpečnostní situaci v regionech, neměly za cíl usilovat o diplomatické vztahy mezi Ruskem a Gruzii. Bylo potřeba najít nový princip jednání. Jenže zásah třetí strany se neuskutečnil před, ale až po konfliktu v roce 2008.

Jako mediátor konfliktu vystoupila EU. Její zásah pomohl dosáhnout mírových výsledků, jak už bylo zmíněno výše. Otevřený konflikt sice skončil, ale starou otázku vztahů Gruzie a jejích separatistických regionů se vyřešit nepodařilo. Situace 90. let 20. století se znovu opakovala a bude se opakovat až do té doby, dokud neskončí vnitrostátní rozpor. Jenže na rozdíl od minulého konfliktu začalo nyní Rusko a několik dalších zemí považovat Abcházii a Jižní Osetii

⁹² IZVESTIJA.Putin obešajet predmetno podderžat Abchaziju i Južnuju Osetiju. (Putin slibuje, že podstatně podpoří Abcházii a Jižní Osetii). [online]. *Izvestija*. 03.04.2008 [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: <https://iz.ru/news/422147#ixzz3aV2E3Gyz>

za samostatné státy, proto nebyla schválena nová činnost mise UNOMIG. Rusko se nyní stalo určitou bariérou pro navázání pevných vztahů mezi Gruzii a jejími separatistickými regiony. Proti němu se postavila západní koalice, která považovala Jižní Osetii a Abcházii za území okupovaná. Rusko-gruzínská válka tak byla prvním krokem k nové bipolarizaci světa.

Ze výše zmíněného je jasné, že diplomatické nástroje jsou při řešení jakýchkoliv konfliktů nezbytné. Jenže v případě Rusko-gruzínské války byla využita diplomacie následná, nikoliv preventivní, což bylo zdůvodněno především kontroverzním chováním účastníků konfliktu a absencí včasného zásahu třetí strany. Proto v případě Rusko-gruzínské války nelze hovořit o diplomacii jakožto nástroji vytváření mezinárodní důvěry, jelikož důvěryhodné vztahy mezi Moskvou a Tbilisi i dnes zůstávají ve velké pochybnosti.

Za posledních téměř 10 let nelze říct, že by se Rusko společně s Abchází a Jižní Osetií snažilo vybudovat důvěryhodné vztahy s Gruzii, které jsou nezbytné pro mírové soužití států. Naopak. Někdy je možné zaznamenat i provokace z jedné či druhé strany. Během posledních 10 let nebyly obnoveny přerušené diplomatické styky. Zastupitelství Gruzie v Moskvě i Ruska v Tbilisi pracují na velvyslanectví Švýcarska.⁹³ Gruzie odmítá možnost obnovení jakýchkoliv diplomatických styků s Ruskem, dokud ruské vedení nezmění svůj názor na suverenitu Abcházie a Jižní Osetie, i když zcela chápe, že vrácení separatistických regionů za minulých podmínek není možné.⁹⁴ Gruzie ztratila důvěryhodné vztahy s Jižní Osetií ještě na začátku minulého století. Přestože měla čas i šance na jejich zlepšení, jenom prohloubila teritoriální etnické rozpory, čehož využilo Rusko pro své geopolitické zájmy.

Od doby uznání nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie se Kremlu de facto podařilo získat plnou kontrolu nad separatistickými oblastmi, a navíc vytvořit nové vojenské základny a posílit svůj vliv v celém Kavkazském regionu. Navzdory těmto zjevným výhodám a zranitelnosti politiky Tbilisi ruský styl vedení „diplomatických“ dialogů prohrává válku o srdce a mysl lidu. Rusko chápe, že neexistuje žádný scénář, podle něhož by gruzínská společnost chtěla jednat se svými

⁹³ MINISTERSTVO INOSTRANNYKH DEL ROSSIJSKOJ FEDERACII. Rossijsko-gruzinskije otnošenija. (Rusko-gruzínské vztahy) [online]. In: *Mid.ru*. [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <http://www.mid.ru/osobennosti-rossijsko-gruzinskih-otnosenij>

⁹⁴ EURASIA DAILY. Tbilisi: Diplotnošenija s Rossijej – v obmen na Abchaziju u Južnuju Osetiju. (Tbilisi: diplomatické vztahy s Ruskem - výměnou za Abcházii a Jižní Osetii). [online]. *EurAsia Daily*. 22.02.2017 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <https://easaily.com/ru/news/2017/02/22/tbilisi-dipotnošeniya-s-rossiey-v-obmen-na-abhaziyu-i-yuzhnyu-osetiyu>

„pravoslavnými“ bratry. A proto myšlenka na efektivnější spolupráci v západním směru ohledně různých sfér života má pro gruzínskou společnost větší význam než kdykoli předtím.

Tuto myšlenku podporuje ještě i diplomatický zásah EU do konfliktu v roli zprostředkovatele otevřeného dialogu mezi stranami konfliktu a ručitele plnění bodů dohody mezi Sarkozym a Medveděvem. Aktivitu EU nelze v regionu omezit pouze na přímé diplomatické zásahy. Členské státy EU a NATO jsou největšími zprostředkovateli finanční podpory pro nevládní organizace, pomocí kterých se podařilo zmírnit humanitární krizi a obrátit pozornost celého mezinárodního společenství na porušování základních lidských práv v regionu.

Budoucí vývoj rusko-gruzínských vztahů nelze dnes jasně určit. Při absenci diplomatických styků se zdá být pozitivní řešení až nemožné. Dá se předpokládat, že obnovení formálních vazeb bude vytvářet více příležitostí pro separatistické regiony a pro ty gruzínské občany, kteří sympatizují více Ruskem než se západními státy. Je však jen málo pravděpodobné, že Rusko bude schopno soutěžit se západním vlivem (který podporuje především myšlenky demokracie, svobody slova a dodržování lidských práv) a přesměruje gruzínskou společnost na Sever. Kreml prostě nemá tolik finančních prostředků, znalostí a odpovídající image.

Gruzínská společnost je rozdělena. Bývalí členové vlády Saakašviliho jsou nejsilnější odpůrci oficiálních vztahů mezi Ruskem a Gruzii. Nevidí žádný smysl v obnovení dialogu s Ruskem, pokud se nezřekne uznání separatistických regionů jako nezávislých států. Argumentují tím, že Gruzie by měla zachovat svůj tvrdý postoj vůči Moskvě, aby nespadala pod vliv Kremlu. Navíc se domnívají, že spolupráce s Ruskem přispívá k jeho rostoucímu vlivu v regionech Gruzie. Na druhou stranu existuje skupina lidí, kteří věří, že přímý dialog mezi oběma zeměmi je důležitý. Tbilisi musí obnovit diplomatické vztahy, zahájit jednání s Ruskem a přesvědčit Putinovu vládu, aby vrátila Cchinvali a Suchumi výměnou například za politickou a vojenskou neutralitu Gruzie.

Jenže pozitivní a přínosné jednání Gruzie s dnešní ruskou vládou bude nepravděpodobné. Kreml nemůže a nechce přesměrovat aktuální zahraniční politiku. Změna rozhodnutí po válce v roce 2008 poškodí prestiž Ruské federace jako stálého politického hráče a vyvolá pochybnosti uvnitř Ruska o správnosti Putinovy zahraniční politiky. A proto gruzínské vedení očekává větší podporu světového společenství, zejména ze strany EU a USA. Doufá totiž, že třetí strana může v konfliktu vystoupit jako mediátor a bude schopná regulovat situaci ve výbušném regionu. Navzdory veškerým diplomatickým zásahům pro urovnání eskalační fáze války po roce 2008 zůstává řešení konfliktu dodnes zcela komplikované.

Závěr

Rusko-gruzínská krize představuje nejen příklad ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti, ale naznačuje také pomalý, ale nepochybný začátek ochlazování vztahů mezi Východem a Západem a nové tendence na rozdělení světa na dva nepřátelské bloky. Případ rusko-gruzínského konfliktu (tedy konfliktu na základě teritoriálně-etnického rozporu) ukazuje, kam až může dojít regionální konflikt a jaké neočekávané a tragické výsledky může mít pro civilní obyvatelstvo. Nedůvěra, snahy o politickou manipulaci a porušování mezinárodně uznaných dohod a smluv doprovázely vývoj rusko-gruzínských vztahů po rozpadu SSSR. Případ Gruzie se stal příkladem rozvoje postsovětského státu, který usiluje o demokratické hodnoty, snaží se samostatně vybudovat důvěryhodné vztahy s novými partnery a nenechá sebou manipulovat. Ukrajina následovala Gruzii téměř za šest let.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo odhalit a posoudit roli diplomacie při řešení mezinárodních konfliktů a rozporů. Takovýto velký a obtížný úkol bylo možné splnit pouze pomocí naplnění jednotlivých dílčích cílů. V první kapitole jsem definovala pojem „*diplomacie*“, zaměřila jsem se hlavně na její význam jakožto nástroj vytváření mezinárodní důvěry. Hlavním úkolem diplomacie je mezinárodní mírová komunikace. Na základě toho může být hlavní funkce diplomacie popsána následovně:

- Mezi nejdůležitější funkce diplomacie patří řešení konfliktů mezi státy. V moderním světě se častěji setkáváme s konflikty vnitrostátními, v nichž se diplomatických metod pro řešení rozporů dá využít také.
- Nekonfliktní dvoustranné a mnohostranné vzájemné vztahy mezi státy na základě současných otázek. Moderní svět je charakterizován multidirekcionálností, což znamená několik směrů vzájemného působení států v různých sférách. To zvyšuje význam diplomatických kontaktů mezi státy.

Zkoumání jednotlivých definic teorie mezinárodních vztahů mi pomohlo formulovat hlavní body, které by měly být sledovány při analýze konkrétního mezinárodního politického konfliktu. Zkoumání teorie mezinárodních konfliktů mi také pomohlo pochopit jednotlivé fáze průběhu konfliktu a jeho příčiny a pomocí toho vymezit, jaké diplomatické nástroje byly použity v každé z těchto etap. Teoretická východiska formulovaná v rámci výzkumu byla důležitá pro analýzu a komplexní zkoumání faktorů konfliktu. Právě v dimenzi mezinárodních konfliktů jsem zhodnotila úlohu diplomatických jednání a dospěla jsem k závěru, že diplomacie

(i když má také určité nedostatky) je v současné době jeden z nejlepších nástrojů v mezinárodních vztazích, který se snaží vyhýbat lidským obětem.

Následující dílčí cíl práce spočíval v analýze rusko-gruzínské diplomacie v kulturně-historické dimenzi. Hodnotila jsem, jakou úlohu ve vztazích mezi státy sehrála společná minulost. Důležitý rys rusko-gruzínských vztahů tedy spočívá ve společném historickém dědictví. Již několik století se Gruzie nacházela pod vlivem mocného ruského souseda, a to nejen politickým a ekonomickým, ale také kulturním. Přelomovým okamžikem byl pád SSSR a vznik nového nezávislého gruzínského státu, který se staly rozhodujícím v dějinách dnešní Gruzie. Zůstane však Tbilisi nadále ve stínu Moskvy, nebo bude schopné nastavit nezávislou cestu rozvoje? Během zkoumání se mi podařilo vyčlenit několik etap vývoje rusko-gruzínských vztahů po pádu SSSR:

- Období občanských válek na začátku 90. let 20. století.
- Gruzie pod vládou Ševarnadzeho, jeho politika lavírování mezi Západem a Ruskem.
- Růžová revoluce a následující vývoj Gruzie pod prozápadní vládou Saakašviliho, drasticky se zhoršující vztahy s Ruskem.
- Rusko-gruzínský konflikt z roku 2008, přerušení veškerých diplomatických styků Gruzie a Ruska.

Díky zkoumání těchto jednotlivých etap vývoje rusko-gruzínských vztahů se mi podařilo popsat dynamiku rozvoje vnějších politických aspektů Gruzie, její orientaci a priority v každé z etap. Důležité je si všimnout, že pro Rusko je celý kavkazský region strategicky významný, jak z hospodářského hlediska, tak i z hlediska politického. Veškeré nepokoje na hranicích by totiž mohly vést k tzv. „*spillover efektu*“, především v severních kavkazských republikách, které sice patří k Rusku, ale vyznačují se osobitým postavením v soustavě celého státu. To je důvod, proč Kreml stále považuje Gruzii za sféru svého vlivu a každý krok Tbilisi v západním směru vyvolává ze strany ruského vedení vlnu znepokojení.

Velký význam má v bakalářské práci rozbor gruzínsko-abchazských a gruzínsko-jihoosetských vztahů a jejich úloha v rusko-gruzínské válce v roce 2008. I když mají jak Abchazové, tak Jihooseti určité společné kulturní a historické rysy s Gruzíny, stále se jedná o různá etnika, která se navzájem liší. Etnické odlišnosti jsou pevně spojeny s etnicko-teritoriálními konflikty. Gruzíni, Abchazové i Jihooseti považují regiony jižního Kavkazu za své území, které obývali jejich předci již odpradáвна. Problém umocňuje i to, že dnes již nelze přesně určit, kdo má pravdu, jelikož veškeré dochované historické prameny ukazují na velkou asimilaci kmenů

jižního Kavkazu. Během zkoumání historického vývoje gruzínsko-abchazských a gruzínsko-jihoosetských vztahů si však lze všimnout, že výraznější etnicko-teritoriální rozpory přišly až v době, kdy se Gruzie nenacházela pod pevnou vládou centralizovaného Ruska (jak na začátku, tak i na konci 20. století). Samostatné Gruzii se nevydařila regionální politika, jelikož každé nové vedení státu ve snaze podpořit svou politickou popularitu obviňovalo etnicky odlišné obyvatelstvo z destabilizace státu, a dokonce i z těsných vztahů s Ruskem. Rusko navíc s těmito regiony jednalo jako s nezávislými územními jednotkami, což zřejmě jen podpořilo napětí a vyprovokovalo následné konflikty.

Naplnění dílčích cílů mi pomohlo posoudit celkový vliv diplomacie na řešení rusko-gruzínské krize z roku 2008, v čemž spočíval hlavní cíl mé práce. Na základě teoretických východisek plynoucích z teorie mezinárodních konfliktů jsem prozkoumala jednotlivé etapy samotného konfliktu, sledovala jeho vývoj a důsledky. Podařilo se mi vymezit jednotlivé příčiny konfliktu. Na základě zjištěných informací jsem dospěla k závěru, že diplomacie jako nástroj řešení konfliktů významně přispěla k ukončení eskalační fáze rusko-gruzínské války, ale selhala při pokusu navázat nové diplomatické styky mezi oběma stranami. Vzájemné vztahy mezi účastníky konfliktu byly natolik špatné, že k mírovému urovnání mohlo dojít pouze pomocí zásahu třetí strany, kterou představovalo mezinárodní společenství. EU zprostředkovala podpis šestibodové mírové smlouvy Sarkozyho–Medveděva a dosáhla tak ukončení ozbrojených aktivit v Gruzii. Diplomatické metody však nepomohly vyřešit dlouhotrvající otázku celistvosti Gruzie, protože většina z nich byla použita až následně, nikoliv předem. Regiony Jižní Osetie a Abcházie vyhlásily svou nezávislost, kterou následně uznalo Rusko a několik dalších států. A proto, Tbilisi od té doby přerušilo veškeré diplomatické styky s Moskvou. V dlouhodobé dimenzi zůstal problém nevyřešen, riziko nových ozbrojených konfliktů v separatistických regionech je tak stále velmi vysoké.

Seznam zkrátek

CIS	Commonwealth of Independent States
EU	European Union
GUAM	Georgia, Ukraine, Azerbaijan, and Moldova – Organization for Democracy and Economic Development
HDP	Hrubý domácí produkt
IMF	International Monetary Fund
IPAP	Individual Partnership Action Plan
např.	například
NATO	North Atlantic Treaty Organisation
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN	Organizace spojených národů
př.n.l.	před naším letopočtem
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
str.	stránka
tj.	to je
tzv.	takzvaný, takzvaně
UNOMIG	United Nations Observer Mission in Georgia
USA	United States of America

Použitá literatura a zdroje

Monografie

DE CALLIERES, François. *De la manière de négocier avec les souverains*. [online]. 1716. [cit. 2017-12-21]. Str. 252. Dostupné z: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k936753/f13.item.zoom>.

EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnostní vztahy*. Praha: Oeconomica, 2004. Str. 164. ISBN 80-245-0790-0.

KRATOCHVÍL, Petr. *Slovník teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Nakladatelství Oeconomica., 2007. Str. 67. ISBN 978-80-245-1168-9.

KRATOCHVÍL, Petr a DRULÁK, Petr. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009. Str. 367. ISBN 978-80-7367-469-4.

KRIEGER, Joel. *Oxfordský slovník světové politiky*. České vyd. Překlad Zdena GELLNAROVÁ. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000. Str. 1090. ISBN 80-7181-463-6.

NICOLSON, Harold. *The Evolution of Diplomatic Method*. London: Constable, 1954. Str. 90. ISBN 0-9530969-1-2.

NICOLSON, Harold. *Diplomacy*. 3ed. London: Oxford University Press, 1963. Str. 160. ISBN-10: 0192850350.

NYE, Joseph S. *Understanding international conflicts: an introduction to theory and history*. 6th ed. New York: Pearson Longman, 2007. Str. 301. ISBN 0-321-47201-2.

PANOV, A.N. ed. *Žul' Kambon – Diplomat. Garol'd Nikol'son – Diplomatiya*. [online]. Moskva: Naučnaja kniga, 2006. [cit. 2017-12-21]. Str. 353. ISBN 5-94935-113-4. Dostupné z: <http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=15111>.

SATOW, Ernest M., ROBERTS, Ivor ed. *Satow's Diplomatic Practice*. Oxford, New-York: Oxford University Press, 2009. Str. 730. ISBN 978-0-19-969355-9.

SLIDER, Darell. *Armenia, Azerbaijan, and Georgia: Country Studies*. [online]. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1995. [cit. 2017-12-23] Str. 298. ISBN 0-8444-0848-4 Dostupné z:

<http://memory.loc.gov/master/frd/frdcstdy/ar/armeniaazerbaija00curt/armeniaazerbaija00curt.pdf>.

SOULEIMANOV, Emil, ed. *Rusko a postsovětský prostor: sborník příspěvků*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. Str. 372. ISBN 978-80-86861-95-1.

SOULEIMANOV, Emil a HOCH, Tomáš. *Role Ruska v konfliktech a oficiálních mírových procesech v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991-2008*. Praha: Auditorium, 2012. Str. 99. ISBN 978-80-87284-34-6.

TSYGANKOV, Andrej P. *Russia's foreign policy: change and continuity in national identity*. 2nd ed. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2010. Str. 265. ISBN 978-0-7425-6752-8.

VASQUEZ, John A., HENEHAN, Marie T. *Territory, war, and peace*. London: Routledge, 2011. Str. 250. ISBN 978-0-415-42414-1.

VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny mezinárodních vztahů*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Str. 605. ISBN 978-80-7380-499-2.

WAIISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. Str. 206. ISBN 80-7178-390-0.

WAIISOVÁ, Šárka. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Str. 248. ISBN 978-80-7380-177-9.

WALTZ, Kenneth. *Man, the State and War: A Theoretical Analysis*. New York: Columbia University Press, 2001. Str. 263. ISBN 9780231125376.

YEGIAZARJAN, Ašot. *Gruzija: strukturnyje problemy ekonomiky i tureckaja ekonomičeskaja ekspansija 1994-2007*. (Gruzie strukturální ekonomické problémy a turecká ekonomická expanze 1994-2007). Yerevan-Moskva: REGNUM, 2007. Str. 86. ISBN 978-5-91150-019-1.

Odborné články

CAGPTAY, Soner a GENCSOY, Nazli. Startup of the Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Turkey's Energy Role. *The Washington Institute*. [online]. 27.05.2005 [cit. 2018-02-01]. Dostupné z:

<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/startup-of-the-baku-tbilisi-ceyhan-pipeline-turkeys-energy-role> .

FREUD, Sigmund. Thoughts for the Times on War and Death. In: *Panarchy.org*. [online]. 1915. [cit. 2017-12-26]. Dostupné z: <https://www.panarchy.org/freud/war.1915.htm>.

HUMAN RIGHTS WATCH. Georgia/Abkhazia: Violations of the Laws of War and Russia's Role in the Conflict. Vol. 7, No. 7. In: *Hrw.org*. [online]. Březen 1995 [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: https://www.hrw.org/legacy/reports/1995/Georgia2.htm#P117_4464.

JUN, S.M. Evropejskaja politika sosedstva i uregulirovanije postsovětskych konfliktov. (Evropská politika sousedství a řešení postsovětských konfliktů). Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. [online]. Federalnoje gosudarsvennoje avtonomnoje obrazovatel'noje učreždenije vyššego obrazovanija „Nacional'nyj issledovatel'skij Tomskij gosudarstvennyj universitet“, č. 375, 2013, str. 112-115. [cit. 2018-03-20]. ISSN 1561-7793. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/evropeyskaya-politika-sosedstva-i-uregulirovanie-postsovetskih-konfliktov> .

KEENS-SOPER, Maurice. François de Callières and Diplomatic Theory. *The Historical Journal*. [online]. New York: Cambridge University Press, Vol. 16, No. 3, 1973, str. 485-450. [cit. 2017-12-21]. ISSN 1469-5103. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2638201>.

KOLOBOV, O.A., KOROTYŠEV, A.P., MINAJEV, N.A. Učastije Organizacii objedinennyh nacij v postkonfliktnom uregulirovanii v Abchazii i Južnoj Osetii: Ocenki effektivnosti. (Účasti Organizace spojených národů v postkomunitárním vyrovnání v Abcházii a Jižní Osetii: hodnocení výkonnosti). *Vestnik Nižegorodskogo universiteta im. N.I. Lobočevskogo*. [online]. Nižnij Novgorod: Federalnoje gosudarsvennoje avtonomnoje obrazovatel'noje učreždenije vyššego obrazovanija „Nacional'nyj issledovatel'skij Nižegorodskij gosudarstvennyj universitet im. N.I.Lobočevskogo, č.5 (1), 2011, str. 255-259. [cit. 2018-01-12]. ISSN 1993-1778. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/n/uchastie-organizatsii-obedinennyh-natsiy-v-postkonfliktnom-uregulirovanii-v-abchazii-i-yuzhnoy-osetii-otsenki-effektivnosti> .

MACABERIDZE, Malchaz. Rossiya i Gruzija v postsovetskij period: metamorfozy otnošenij (Rusko a Gruzie v post-sovětském období: metamorfóza vztahů). *Centralnaja Azija i Kavkaz (Centralní Asie a Kavkaz)* [online]. Luleå: CA&CC Press AB, č.5 (58), 2008, str. 169-174. [cit. 2018-01-12]. ISSN 1403-7068. Dostupné z: <https://cyberleninka.ru/article/v/rossiya-i-gruziya-v-postsovetskiy-period-metamorfozy-otnosheniy>.

PALMER, Norman D. Problems of Stability and Progress of International Relations. Politics and International Stability. By Quincy Wright. American Political Science Review. [online]. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, vol. 48 (3), 1954. Str. 896-900. [cit. 2017-12-28]. ISSN 1537-5943. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/problems-of-stability-and-progress-in-international-relations-by-wright-quincy-berkeley-and-los-angeles-university-of-california-press-1954-pp-xiv-378-500/5090135D040ED0E3913F94B25E950C8D>

SURVEY OF OSCE LONG-TERM MISSIONS AND OTHER OSCE FIELD ACTIVITIES. OBSE, Vídeň, 12. září 2006. [cit. 2018-03-02]. Text dokumentu v angličtině je dostupný z: https://web.archive.org/web/20070509180639/http://www.osce.org/documents/cpc/2005/08/3242_en.pdf

Dokumenty

CHARTER OF ORGANIZATION FOR DEMOCRACY AND ECONOMIC DEVELOPMENT– GUAM. Kyjev, 23. května 2006. [cit. 2018-02-08]. Text dokumentu v angličtině je dostupný z: <https://guam-organization.org/en/charter-of-organization-for-democracy-and-economic-development-guam/>.

EUROPEAN PARLIAMENT RESOLUTION OF 3 SEPTEMBER 2008 ON THE SITUATION IN GEORGIA. European Parliament. Brussels, 3. září 2008. [cit. 2018-03-23]. Text dokumentu v angličtině je dostupný z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0396+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>.

FRAMEWORK DOCUMENT ON THE ESTABLISHMENT OF THE NATO-GEORGIA COMMISSION. NATO. Tbilisi, 15. září 2008. [cit. 2018-03-10]. Text dokumentu v angličtině je dostupný z: <https://www.nato.int/docu/pr/2008/p08-114e.html>.

REZOLUCE Č. 858. OSN, 24. srpna 1993. [cit. 2018-03-02]. Text dokumentu v angličtině je dostupný z: [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/858\(1993\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/858(1993)).

SIX POINT PEACE PLAN. Moskva-Tbilisi, 12-16. srpna 2008. [cit. 2018-03-01]. Text dokumentu ve francouzštině je dostupný z: <http://smr.gov.ge/Uploads/9bbbc7.pdf>.

SOGLAŠENIJA O PRINCIPACH UREGULIROVANIIA GRUZINSKO-OSETSKOGO KONFLIKTA. (Dohoda o zásadách řešení gruzínsko-osetinského konfliktu). Soči, 24. června 1992 [cit. 2018-02-17]. Text dokumentu v ruštině je dostupný z: <http://docs.cntd.ru/document/1902246>.

STAMBULSKIJ DOKUMENT 1999. (Istnabulský dokument 1999). OBSE, Istanbul, 1999 [cit. 2018-02-18]. Text dokumentu v ruštině je dostupný z: <https://www.osce.org/ru/mc/39573?download=true>.

THE PRESIDENT OF GEORGIA MIKHEIL SAAKASHVILI'S STATEMENT. Press Office of the President of Georgia. Tbilisi, 26. srpna 2008. [cit. 2018-03-16]. Text dokumentu v angličtině je dostupný z: <http://www.saakashviliarchive.info/en/PressOffice/News?p=2312&i=1> .

Ostatní informační zdroje

CIVIL GEORGIA. Russia Tells U.S. it will Keep Troops in S.Ossetia, Abkhazia. [online]. *Civil Georgia*. 12.09.2008 [cit. 2018-03-09]. Dostupné z: <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=19479> .

EURASIA DAILY. Tbilisi: Diplotnošenija s Rossijej – v obmen na Abchaziju u Južnuju Osetiju. (Tbilisi: diplomatické vztahy s Ruskem - výměnou za Abcházii a Jižní Osetii). [online]. *EurAsia Daily*. 22.02.2017 [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <https://easaily.com/ru/news/2017/02/22/tbilisi-dipotnosheniya-s-rossiey-v-obmen-na-abhaziyu-i-yuzhnuyu-osetiyu>.

HARDING, Luke. I got my children out minutes before the bombs fell. [online]. *THE GUARDIAN*. 11.08.2008 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/11/georgia.russia11>.

HUMAN RIGHTS WATCH. Russia/Georgia: Militias Attack Civilians in Gori Region. Russia Should Curb Militias and Allow in Humanitarian Aid. [online]. In: *Hwr.org*. 17.08.2008 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://pantheon.hrw.org/legacy/english/docs/2008/08/16/georgi19630.htm>.

INTERFAX. Žertvy gruzínskej agresie. (Oběti gruzínské agrese) [online]. *Interfax*. 17.09.2008 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: <http://www.interfax.ru/russia/33259>.

IZVESTIJA. Putin obešajet predmetno podderžat Abchaziju i Južnuju Osetiju. (Putin slibuje, že podstatně podpoří Abcházii a Jižní Osetii). [online]. *Izvestija*. 03.04.2008 [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: <https://iz.ru/news/422147#ixzz3aV2E3Gyz>.

KACHAYEV, Ilya. Abkhaz separatists strike disputed Georgia gorge. [online]. *REUTERS*. 09.08.2008 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-georgia-abkhazia-kodori/abkhaz-separatists-strike-disputed-georgia-gorge-idUSL932653720080809>.

KOMMERSANT. Sovet NATO prizval Rossiju peresmotret rešenije o priznanii nezavisimosti Abchazii a Južnoj Osetii. (Rada NATO vyzvala Rusko, aby přehodnotilo rozhodnutí o uznání nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie). [online]. *Kommersant*. 27.08.2008 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/1017071>.

KOMMERSANT. Evroparlament povysil golosa na Rossiju. (Evropský parlament zvýšil hlas na Rusko). [online]. *Kommersant*. 04.09.2008 [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/1020331>.

KORRESPONDENT. Zonu gruzino-osetinskogo konfliktu pokinuli bolee 2,5 tys. človek. (Více než 2,5 tisíc lidí opustilo zónu gruzínsko-osetského konfliktu). [online]. *Korrespondent*. 04.08.2008 [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <https://korrespondent.net/world/542928-zonu-gruzino-osetinskogo-konfliktu-pokinuli-bolee-25-tys-chelovek>

LE MONDE. La Géorgie et la Russie s'affrontent pour le contrôle de l'Ossétie du Sud. (Gruzie a Rusko se střetávají kvůli kontrole Jižní Osetie). [online]. *LE MONDE*. 08.08.2008 [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/europe/article/2008/08/08/violents-affrontements-en-ossetie-du-sud_1081796_3214.html.

MINISTERSTVO INOSTRANNYCH DEL ROSSIJSKOJ FEDERACII. Rossijsko-gruzinskije otnošenija. (Rusko-gruzínské vztahy) [online]. In: *Mid.ru*. [cit. 2018-03-25]. Dostupné z: <http://www.mid.ru/osobennosti-rossijsko-gruzinskih-otnosenij>.

NATO. Relations with Georgia. [online]. In: *Nato.int*. 16.01.2018 [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_38988.htm.

NATO. NATO-Georgia relations. How did relations with Georgia evolve? [online]. In: *Nato.int*. 18.04.2008 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20080814194113/http://www.nato.int/issues/nato-georgia/evolution.html>.

OSN. Office for Protection of Human Rights in Abkhazia, Georgia Should be Part of UNOMIG, Security Council Decides. In: *Un.org*. [online]. 22.10.1996 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/1996/19961022.sc6283.html>.

OSN. Gruzija – MOONNG. Spravočnaja informacija. (Gruzie – UNOMIG. Referenční informace). In: *Un.org*. [online]. 2004 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.un.org/ru/peacekeeping/missions/past/unomig/unomigbackgr.htm>

OSN. Pan Gi Mun prizval k vyvodu rossijskich i gruzinských vojsk iz Južnoj Osetii. (Ban Ki-moon vyzval k stažení ruských a gruzínských jednotek z Jižní Osetie). [online]. In: *Un.org*. 11.08.2008 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <https://news.un.org/ru/story/2008/08/1129611>.

PICK, Hella. Eduard Shevardnadze obituary. *The Guardian*. [online]. 07.07.2014 [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/jul/07/eduard-shevardnadze>.

REGNUM. Gruzija načala vojnu – Tbilisi podtverdil namerenje rešit gruzino-osetinskij konflikt silovym putjem. (Gruzie zahájila válku – Tbilisi potvrdil záměr řešit gruzínsko-osetský konflikt silou). [online]. *REGNUM*. 08.08.2008 [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <https://regnum.ru/news/1037978.html>.

REUTERS. Russian navy sinks Georgian boat: Defence ministry. [online]. *REUTERS*. 10.08.2008 [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-georgia-ossetia-boat/russian-navy-sinks-georgian-boat-defence-ministry-idUSLA56070520080810>.

RIA NOVOSTI. Chronika gruzino-abchazskogo konfliktu v 1989-2008 gg. Spravka. (Kronika gruzínsko-abchazského konfliktu v rocích 1989-2008. Náповěда). [online]. *RIA Novosti*. 04.05.2008 [cit. 2018-02-14]. Dostupné z: <https://ria.ru/spravka/20080504/106510243.html>.

SHOGREN, Elizabeth. Republic of Georgia Under Siege: Revolt: Battle rages at government headquarters in the capital. Rebels demand democratic reforms, Tass reports. *The Los Angeles Times*. [online]. 23.12.1991 [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: http://articles.latimes.com/1991-12-23/news/mn-709_1_government-headquarters